

laiškai
Lietuviams

1957

BALANDŽIO MĖN.
APRIL

VOLUME VIII, NO. 4

TURINYS

PRISIKĖLIMAS	97
KODĖL AŠ PRARADAU TIKĖJIMĄ? (IV) – B. Markaitis, S. J.	98
TILTAS – Aloyzas Baronas	102
KONTEMPLIATYVŪS VIENUOLYNAI (III) – A. Grauslys	105
ANTANAS RŪKŠTELĖ	111
NUSILENKIMAS DIEVO VALIAI MOTERYS- TĖJE – Kun. J. Petrėnas	112
GYVATĖS NUODAI – J. Vaišnys, S. J.....	117
UŽ KARĄ AR TAIKĄ? – A. Tamošaitis, S. J.	124
KRIZĖ KOMUNIZME?	127

Viršelio iliustracija: A. Rūkštelės "Kaimo laukai".

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiūčio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina trys doleriai. Atskiras numeris 30 centų.

Redaktorius – Juozas Vaišnys, S. J.

Redaktoriaus Padėjėjas – Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius – Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas:
5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.
Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEmlock 4-1677. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

1957 BALANDŽIO MĖN.
(APRIL)
VOLUME VIII, NO. 4

PRISIKĖLIMAS

K A I P A V A S A R I O saulė pakyla aukštyn, gamtoje didelis perversmas įvyksta: viskas lyg iš naujo atgimsta ir keliasi naujam gyvenimui. Upės ir upeliai, sutraukę ledo pančius, pasijunta laisvi ir, linksmi čiauškėdami pavasario pergale, skuba savo keliais. Žemė, išsivadavusi iš kieto gruodo, laisvai atsikvepia ir siunčia aukštyn žalius pergalės daigus. Ir Velykų varpai gaudžia linksmą prisikėlimo giesmę. Tada ir žmogus pasijunta lyg iš miego atbudęs ir prisikėlęs naujam gyvenimui. Savo gyslose pajunta tekančią linksmesnio gyvenimo srovę, ir jo akys kyla aukštyn, lyg žalieji daigai, ir gėrisi skaisčia, mėlyna padange, kur pakilęs vieversys linksmą pergalės dainą dainuoja. Ir prieš prislėgtas lietuvis tada pasijunta daug galingesnis. Jis pajunta norą gyventi, kovoti, laimėti. Gyvomis pavasario spalvomis jam sušvinta viltis, kad dar negalutinai pralaimėta. Ne! Po šalto ir kieto ilgos žiemos gruodo ir jam prašvis linksmas pavasario saulė. Po niūrios ir liūdnos gavėnios ir jam suskambės Velykų prisikėlimo varpai. Jeigu taip Visagalio norėta, kad menkiausiam žemės kūrinėliui po kiekvienos žiemos pavasario prisikėlimas prašvinta, argi gali gyvenimui neprisikelti visatos valdovas – žmogus?

KODĖL AS PRARADAU TIKĖJIMĄ?

BRUNO MARKAITIS, S. J.

t

IV

Nors Mykolaitis - Putinas savo romane, vardu "Altorių šešėlyje", vaizduoja kunigą, kuris nėra kunigiškas nei seminarijoje nei už jos, ir kuriam kunigystė nėra augimą duodanti jėga, bet dvasios veržlumą stabdanti našta, vis dėlto autorius į ex-kunigo Liudo Vasario lūpas deda kunigiška sąžine nudažytus žodžius. Kai Stripaitis sako: "Liudai, juk aš neinu išpažinties. Aš manau, kad nei ni nei tu." – "Na, ir nėra čia ko džiaugtis", – susierzino Vasaris. – Vasarį pagavo toks pasibaurėjimas savim ir Stripaičiu, kad norėjo jį išvartyti pro duris, o pats eiti, kur akys neša.

Labai reti žmonės yra visiškai sugedę ir tokiais nori pasilikti, nes jie nekenčia gėrio, kaip tokio. Kiti, nors paslydę ir suklupe, pergyvena nuostabaus šviesumo momentų, kuriuose pasirodo tikroji asmens dvasia, ryžtai ir polėkiai. Žmogaus gyvenimo negalima vertinti statiškai, nes pati gyvenimo sąvoka reiškia dinamiškumą. Todėl neteisinga parodyti ar kreipti dėmesį tik į vieną gyvenimo pusę. Diena negali atstoti nakties. Ne vienas dieną klysta, naktį grįžta. Šviesoje nusideda, tamsoje gailisi, arba atvirksčiai.

Blogų kunigų statistikas veda pats Dievas. Bet ar ne dėl to jie taip krinta į akį, kad jų skaičius mažas? Kunigystės idealo skaidrus aukštis ir pavyzdinga daugumos kunigų laikysena yra tas žerinėcis šviesus fonas, kuris negailestingai iškelia ir pabrė-

žia blogo kunigo atvejį. Jei pajėgiame ir puikiai disciplinuotame chore pasigirsta neteisinga nata ar net vieno choristo detonavimas, jis klausytojo ausį pažeidžia aštresniu kontrastu negu didesni netikslumai ir stambios klaidos jaunų berniukų chore, kuriems trūksta ir klausos ir muzikalumo. Kuo didesnė šviesa, tuo ryškesni kontrastai. Kuo aukštesnis idealas, tuo labiau krinta į akį tas asmuo, kuris ne pagal idealą gyvena. Ligonis labiausiai išsiskiria sveikųjų tarpe, ir juodas rūbas – baltai apsirengusių žmonių tarpe.

Blogų kunigų statistikas veda pats Dievas. Bet ar ne per greitai ir ne per dažnai mes mėtome blogo kunigo anatemą tiems kunigams, kurie visu savo gyvenimu nėra to nusipelnę? Juk ne paslaptis, kad ilga katalikų eilė yra nustoję praktikuoti savąją religiją dėl vieno nelemto nesusipratimo su kunigu. Taip pat ne paslaptis, kad tas vienas nelemtas nesusipratimas nemažam katalikų skaičiui rodėsi užtenkama priežastimi pasmerkti kunigą ir apspręsti jį blogu. Kartais tiesiog neįtikėtina, kad net tie, kurie labai dažnai eina Mišių ir sakramentų, kunigą pasmerkia dėl kokio nors dalyko, kuris tokio pasmerkimo neužsipelno ir nepateisina.

Daugumoje mes kunigo nepažįstame. Mes bandomė jį išprausti į tam tikrus rėmus ir pykstame ir jį kaltiname, kai jis į tuos rėmus netelpa. Mes dažnai ir be pagrindo priskiria-

me jam savo pačių ydas ir reikalaujame iš jo tų dorybių, kurios mums labiausiai imponuoja, nors dorybių hierarchijoje jos gali būti antraeilės ir jokių būdu ne pagrindinės.

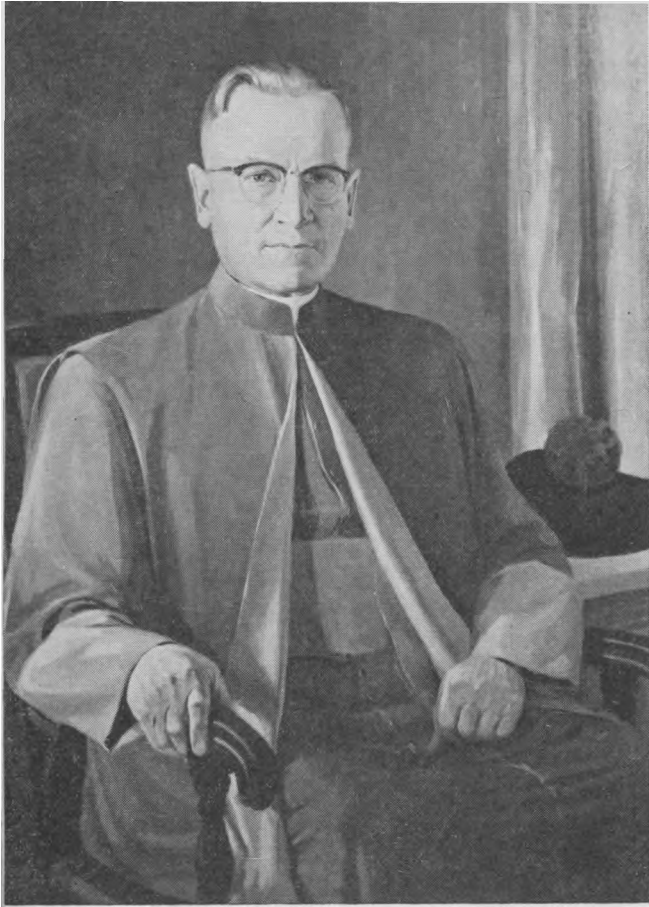
Mes kunigo nesuprantame. Tiesa, kad jis turi tokią pat žmogaus prigimtį, kaip ir visi kiti žmonijos nariai, bet jis – net to ir nejausdamas – atstovauja antgamtinį pasaulį ir dalina Dievo dovanas žmonėms, naudodamasis ne šios žemės jėga ir už žmogų aukštesniu autoritetu. Kunigą skiria nuo žmonių tam tikra demarkacijos linija, kurią galima peržengti, bet su kuria reikia skaitytis. Todėl sąmoningas šios linijos peržengimas gimdo nesusipratimus, nusivylimus ir palieka klaidingą išpūdį. Kiekvienas žmogus yra sociali būtybė, reikalinga draugo ir bičiulio. Tas tinka ir kunigui, bet kunigas negali padaryti nelaimingesnio žingsnio, kaip suklysdamas draugų pasirinkime. Mes visi pergyvename savotišką sielos sukrėtimą, kai, atvėrę savo širdį supratimo stokojančiam žmogui, pasijuntame nesuprasti, nenorimi ir gal net pasmerkti. Kunigo atvejuje toks atsitikimas siekia daug toliau, žeidžia daug giliau ir palieka randus, kurie nuolat jam primena, kad jis turi keliauti vienas ir savo širdies paslaptis patikėti tik Viešpačiui.

Ne retai mes iš kunigo per daug reikalaujame, užmiršdami, kad jo pašaukimas remiasi nuolatine auka. Tiesa, kad tėvai sudeda dideles aukas, augindami, auklėdami ir rengdami savo vaikus ateičiai. Visi žinome, kad gydytojo kilnus pašaukimas negalimas be kasdienio pasiaukojimo. Bet – kalbant bendrais bruožais ir nesileidžiant į išimtis – turime pripažinti kad pasauliečio gyvenimas yra žymiai natūralesnis, kad jame daug mažiau vienišumo, kad jis

lengviau pasislepia masėje. Kunigo gyvenimas nėra natūralus. Net ir visa širdimi atsidavęs savo pašaukimui, jis pergyvena klaikaus vienišumo valandas. Jis tikrai yra vienišas šios žemės keleivis. Net pažįstamųjų tarpe jis nepažįstamas. Net masėje į jį nukreipti perdėto dėmesio prožektoriai. Net draugų tarpe jis turi liūdnai nusišypsoti ir pasilikti be draugo. Jis niekada negali nusiimti savo šarvų ir turi nuolat jausti didėjančią kasdienės aukos svorį. Todėl nenuostabu, kad kartais stipriai įtemptos stygos trūksta. Išsprūsta žodis, gestas, kurių nebegalima atšaukti, kurie uždaro duris, nutraukia ryšius, atveria prarajas.

Kadangi mes kunigo nepažįstame ir nesuprantame, tai nėra ko stebėtis, kad palyginti dažnai klaidingai interpretuojame jo elgesį, nuomonę, ypač jo intencijas. Mes esame įpratę spręsti pagal save, nors ne retai turime progos įsitikinti, kad toks sprendimo mastas nėra neklaidingas. Vis dėlto, perdaug dažnai šį mastą taikome kunigui ir perdaug dažnai kunigą apkaltiname dalykais, kuriuos gali sugalvoti tik piktavališkas protas ir nešvari vaizduotė. Jei mes dažnai pasisakome prieš Apvaizdos sutvarkymus, kuri yra tobula, tai nereikia stebėtis, kad retkarčiais nesuprantame ir kunigo elgesio. Juk jis – tik žmogus!

Kadangi kunigo nepažįstame ir nesuprantame, tai nežinome, kas dedasi jo sieloje. Į bet kurį žmogų sunku įsigyventi, sunku jį suprasti. Bet tiek įsigyvenimas tiek supratimas tampa neįmanomi, kada trūksta geros valios ir kilnios intencijos. Todėl mums kunigo siela pasilieka nežinoma, kaip mįslių mįslė, kaip tamsus tolimo vandenyno gylis. Kas supras, kas dedasi kunigo sieloje, kai nuola-

A. Rūkštelė

Prel. Pr. Juro portretas

tinis, įkyrus ir visuotinis žmonių nuodėmingumas ir nuoga mizerija veda jį į žlugdančią apatiją ir slegiančią depresiją! Kai prie bendros nuodėmių naštos jis prideda savosios silpnybės kryžių, prieš jį atsiveria vienvės tuštuma ir juoda sielos naktis, kurioje nėra nė mėnulio nė žvaigždžių. Kas supras jo sielą, kai vienintelis žmonių dėkingumas yra jo nuširdaus žodžio iškreipimas! Kas atjaus jo kančią, kai prieš jį atsikreipia jo draugai ir jo giminės! Kas įkainuos skausmą, kai jo maldą palydi minios juokas! Dievas jį išsirinko, ir Dievui jis apyskaitą duos. Kai jis pažvelgia į savo idealo aukštį, jam galva svaigsta, ir amžinos atsa-

komybės baimė sukrečia visą jo asmenį. Laiko nedaug. Uždaviniai ne tik dideli, bet patį dangų siekia. Jis kunigas, bet jis ir žmogus. Ir šitame susikryžiavime grumiasi jo išganymas ir pražūtis. Visa laimė, kad Dievas mato kiekvieną ašarą, girdi žodį nepasakytą ir pasitenkina vien gera valia, kai mirtis gyvenimo laikrodį sustabdo.

Žmogus daug kartų sako tiesą, bet vieną kartą sumelavo, ir daugumos akyse lieka melagis. Dauguma paprastai sprendžia, remdamasi vienu įvykiu; dažniausiai tas įvykis būva tariama nedorybė arba netinkamas elgesys. Pasaulyje yra labai daug gražių dalykų, ir visuose kraštuose mes nuolat randame tylių herojų, kurie slepiasi savojo kuklumo šešėlyje. Bet milijoninio tiražo dienraščiai skaitytojams pateikia įvykius, persunktus nuodėme ir nusikaltimu. Dienraščiai žino, kas daugumai patinka, kas ją domina ir patraukia.

Gyvenimas liudija, kad žmonių dauguma – ir apie kunigą sprendama – tiek bendrinuose tiek asmeniniuose atvejuose paprastai remiasi vienu nelaimingu įvykiu. Kartais viena tragedija keliauja iš lūpų į lūpas, iš krašto į kraštą. Net po metų, net po šimtmečių ji atgyja. Kad jau taip šioje žemėje yra, tai prikalkime iš kapo ne tik tragedijas, bet ir triumfus. Užuoat dėmesį kreipę į nusidėjėlius, meskime žvilgsnį į šventuosius, žvelkime į visą krikščionybės praeitį. Tolimos istorijos nišose stovi milžinų statulos išrikiuotos. Kadaisė jų rankose degė žibintai, ir jie patys buvo švyturiai. Buvo ne vienam žmogui, o daugeliui. Ir tokių milžinų taip pat ne vienas, o legijonas.

Apie kunigystę galima kalbėti kaip apie pašaukimą. Apie ją gali-

ma kalbėti kaip apie luomą, kuriam priklausė ir priklauso didelis kunigų skaičius. Mums atrodo tikslu sakyti, kad jų dauguma gyvena pagal savo aukšto pašaukimo reikalavimus. Todėl ir kunigystės luomas kaip toks – apčiuopiamoje gyvenimo tikrovėje – atsižvelgiant į tautas ir kultūrų įtakas – yra ne tik sveika ir gydanti jėga, bet yra kūrybinis elementas, formuojąs ir palaikąs aplinkos dvasią. Neveltui Viešpats sakė ir išpėjo: "Jūs esate pasaulio šviesa. Jūs esate pasaulio druska." Šviesa ir druska. Ir nors paskiruose atvejuose šviesa gali užgesti, o druska – nebetekti apsaugojamosios galios, pagrindinis paties luomo kamienas šviečia ir saugoja. Savaimė aišku, kad kaip skiriasi tautos, taip skiriasi ir jų kunigai. Nors paprastai kunigai atšviečia tautos ypatinguosius ir skirtinguosius bruožus, bet kiekvienoje tautoje jie yra šviesa ir druska. Vienur ta šviesa spinduliuoja skaidriau, kitur tas skaidrumas neturi užburiančio patrauklumo. Vienur ta druska yra labai veikli, kitur – ne taip ir gal dėl to, kad aplinkoje yra daugiau puvėsių ir sugedimo. Skirtumas glūdi ne esmėje, bet pajėgumo laipsnyje.

Kada mes žvelgiame į visumos paveikslą, tada ir nereikšmingos smulkmenos turi savo prasmę. Dar daugiau: jos yra būtinos visumos atbaigimui. Bet visumos kompozicijoje mus domina pagrindinis objektas. Be jo detalės nustoja prasmingo svorio. Kada mes svarstome visumą, geriau matosi kapitaliniai kunigystės bruožai, kunigystės luomo uždaviniai, darbų apimtis ir rezultatai. Niekas nesugebės absoliutiniu teisingumu įvertinti bendro darbo, nes niekas nežino tikrojo visų darbuotojų pajėgumo. Niekam negalima statyti

šimtaprocentinių reikalavimų, nes žmogus nėra nei mašina nei angelas. Iš kitos pusės, jei žmogus atlieka savo darbą ar uždavinį trisdešimt procentų mastu ir daugiau jis nei negali nei nesugeba, tai mes jam turime pripažinti didelį nuopelną ir pasišventimą, nes jis padarė visa, ką galėjo. Vadinasi, nors visapusiškas bendro darbo įvertinimas yra neįmanomas, bet – žiūrint iš visumos taško – matosi bendro darbo kryptis, turinys ir rezultatai. Jei mes visumos žvilgsniu į istoriją žvelgsime, jei visumos mastu matuosime ir spręsimė, tai kunigystės luomas mums neatrodys kelių nevykėlių pasigailėjimo verta vegetacija, bet dinaminė jėga, kuri – naudodamasi dieviška malone ir žmogiška organizacija – veda tautas į Dievą.

Diktatūros ir sistemos, bandydamos kiekvieną žmogų pervaryti per savo ideologinį malūną, pirmiausia nusikreipdavo prieš kunigystę. Šioje kovoje už žmogaus sielą grūmėsi visų krikščioniškųjų religijų dvasiškai, ir visos religijos didžiuojasi šios kovos didvyriais ir kankiniais. Mes jungiamės į šį garbės himną ir pagarbiai nusilenkiame ne tik kruvinam kankiniui, bet ir visų pamirštam Kristaus kariui tamsioje kalėjimo celėje. Tačiau mes manome saką su pagrindu, kad šiame apokaliptiniame mūšyje stipriausiai ir drąsiausiai laikėsi ir ištvėrė katalikiškoji kunigija. Visur pasitaiko apostatų, išgamų ir išdavikų. Niekas nežino, ar visada išorinė kapituliacija yra vidinio pasidavimo ženklas. Kas pasakys, kur baigiasi baimė ir prasideda drąsa. Mums svarbu visumos vaizdas. Jis yra imponuojantis ir įkvepiantis.

Pats faktas, kad katalikiškoji kunigija – bandymų ir persekiojimų grėsmėje – yra parodžiusi nepalau-

žiamo atsparumo ir ištvermės, kaip tik liudija, kad jos kūno pagrindiniam kamienui netrūksta nei aukos, nei idealizmo, nei pasišventimo. Kai laikas nuo laiko paskiras narys, kaip nelaiku nuo medžio atitrūkęs vaisius, atsiskiria nuo visumos, tai dauguma žengia pašaukimo keliu, nesvyruodama ir nedvejodama, nes ji žino savo paskirtį ir savo misiją: būti pasaulio šviesa ir pasaulio druska. Ne paslaptis, kad aplinkai greitai pritrūksta dvasinės šviesos ir sveikatos, kai kunigystės švyturiai aptemdomi ir žibintai užgesinami.

Jei prie tiesioginės kunigystės paskirties mes pridėsime jos universalumą ir jos interesų platumą, tai galime drąsiai sakyti, kad joks kitas pašaukimas nėra tiek nuveikęs ir nusipelnęs – tarnaudamas artimui – kaip šis. Bet kaip visur, taip ir čia mes svarstome visumą ir išimčių nelaikome taisyklėmis. Kaip visais krikščionybės laikais, neužmirštant nei liūdnujų idealizmo atoslūgio perijodų, taip ir šiandien kunigystė yra dinaminė jėga, kuri – naudodamasi dieviška malone ir žmogiška organizacija – veda į Dievą ir žmones ir tautas.

Ne šio straipsnio uždavinys vertinti katalikiškosios kunigijos nuopelnus visose kitose gyvenimo srityse, k. a., tautinėje, socialinėje, mokslinėje, kultūrinėje ir t. t. Bet mes negalime baigti šių eilučių, nepaminėję vyskupo Valančiaus, kuris savo asmenyje – nekalbant apie labai platų ir visapusiškai stiprų pastoracinį veikimą – sėkmingai sujungė rašytojo, didaktiko ir diplomato, švietėjo ir mokyklų statytojo, istoriko ir krašto blaivintojo darbą ir ilgametės pastangas "visomis šitomis kryptimis. Jo asmuo, idėjos ir nuveikti darbai vadovavo kone visam šimtmečiui. Tiek

Bažnyčios tiek tautos priešų akivaizdoje jis stovėjo išsitiesęs visu ūgiu ir, žiūrėdamas į dangų, nenusilenkė žemei. Mat, jis vedė tautą į Dievą. Būdamas tikras kunigas, jis tapo simboliu ir įkvėpimu tiek tautai tiek Bažnyčiai.

Mūsų nuomone, kada bus rašoma Lietuvos rezistencijos istorija prieš tą patį priešą, atėjusį su kitomis idėjomis, bet tuo pačiu tikslu, tada prieš mus atsistos kitos stambios vyskupų ir kunigų figūros, vadovavusios mūsų dienų kovoms prieš Bažnyčios ir tautos priešus. Jau dabar galima sakyti, kad vysk. Kazimieras Paltarokas turi tą patį uždavinį, kurį savo dienose turėjo Valančius, ir jį garbingai vykdo tautos gerovei.

Savo laiku iškilis ir kitos asmenybės, kurios – eidamos mažiau svarbias pareigas – įdėjo širdį, prakaitą ir kraują į tautos gelbėjimo darbą. Todėl vertinant kunigija – čia ar Lietuvoje – reikia turėti prieš akis intencijų, pastangų ir nuveiktų darbų visumą ir niekada nesumaišyti dalies su bendra suma.

TILTAS

Aloyzas Baronas

PER JUDEJĄ perėjo vėtra, lygumose ir kalnuose versdama medžius ir akmenis. Juozapato slėnyje nugriovė skersai Kedrono upelio aukštą medį, kurį žmonės, nulaužę kliudančias šakas, ėmė naudoti vietoj liepto. Iš abiejų upelio pusių pramynė taką, ir buvo daug tiesiau einant iš padienių darbininkų apgyvento Ofelio į Getsemano daržą. Po kurio laiko medį parvežė šventyklos statybai. Kai Jeruzalę užvaldė kažkokio

pasiutimo dvasia, iš to medžio padarė kryžių, kurį Nazarietis užnešė į Kalvarijos kalną.

Kalvarijos kalno aikštelėje stovėjo Marija, Joana Chusa ir kitos moterys. Aplink jodinėjo raiti fariziejai, ir penkis takus į aikštę saugojo Rymo kareiviai. Nazariečio kryžius gulėjo žemėje, gi dviejų žmogžudžių dar be skersinių stuobriai stovėjo įkasti. Prie jų nedideliais tarpais buvo prikalti spyriai, kuriais, kaip kopėčiomis, galima buvo pasiekti įkastų kryžių viršų.

Abu žmogžudžiai surištomis rankomis stovėjo abipus Jėzaus su grandinėmis ant kaklų, aprišti purvinais raiščiais per strėnas ir marškiniais be rankovių su perskeltais šonais. Ant galvų turėjo kepures, pintas iš šiaudų, su plačiomis atbrailomis aplinkui. Jų kūnai buvo nešvarūs ir pilni mėlynų smūgių ženklų. Jie abu buvo truputį apsvaigę, nes prieš išvedant į kalną buvo gavę išgerti po taurę stipraus vyno. Jaunesnysis plėšikas, vadinamas Dizmu, stovėjo tylus ir susimąstęs, gi antrasis piktai keikė žydus ir budelius, kurie bandydavo jį nutildyti smūgiais, tačiau iššaukdavo dar didesnius keiksmus. Budeliai buvo žemo ūgio, stiprūs, rudos odos, juodais garbanotais plaukais ir retom kuokštėtom barzdom. Jie buvo kilę iš kažkokios vergų giminės, ir jų povyzose nieko nebuvo žydiško.

Abu žmogžudžiai priklausė tai gaujai, kuri dar prieš trisdešimt metų slankiojo Egipto pasienyje ir kuri vaišingai priėmė ir apnakvydino Šventąją Šeimą, bėgančią į Egiptą, žmogžudžiai buvo sugauti pilyje, kurioje apsistodavo Pilotas karinių pratybų metu. Jie vaidino turtingus pirklius, ir iš tikrųjų jie turėjo pinigų, nes buvo užmušę žydę, einančią iš Jeru-

zalės į Joppę. Tačiau buvo atpažinti ir suimti.

Kai prikėlė Kristų, abu plėšikus parišo už rankų, permetė virves per kryžiaus skersinius ir ėmė traukti aukštyn. Užtraukę pririšo rankas ir kojas virvėmis, įkišo tarp jų pagalius ir ėmė jais stipriai sukti virves, kurios veržėsi, laužydamos kaulus ir traukydamas gyslas, iš kurių stipriai sunkėsi kraujas. Abu plėšikai buvo apnuoginti, šiaudų skrybėlės numestos, ir ant kaktų kabėjo juodų plaukų kuokštai. Vyresnysis plėšikas nepaliaujamai keikė. Tai buvo jo paskutinė kova, kurioje jis begalėjo gintis tik žodžiais. Dizmas ir toliau tylėjo. Virvės laužė kaulus ir piovė raumenis. Jo siela buvo pilna baimės ir bejėgiško noro suprasti, kodėl taip įvyko. Budeliai skubiai tvarkė įrankius, dalis kareivių buvo pasišalinę, oras buvo pilnas kažkokio neramumo. Virš Jeruzalės ir jos priemiesčių kabėjo juoda grėsmė. Hinomo slėny, kur verčiamos atmatos ir nešvarumai, klajojo Judas Iskarijotas. Fariziejai, sadukai ir edomėnai, atvykę iš Tyro ir Gabaro, Japato ir Silo, Nazareto ir Kapamau-mo bei kitų krašto vietų, džiaugėsi galį atsikeršyti Kristui už daug kartų pasakytą į akis tiesą. Bet Dizmas nieko apie tai nežinojo ir nieko nesuprato. Jis žiūrėjo į stovinčias mėlynais apsiaustais moteris arba, žvilgterėjęs į šalia kabantį Nazarietį, išsigąsdavo ramaus žvilgsnio ir vėl nuleisdavo galvą. Abiejų plėšikų veidai buvo mėlynai raudoni, lūpos pajuodusios nuo sukrešėjusio perbumą tekančio kraujo, akys paraudonavusios ir iššokusios į viršų. Vyresnysis bandė ištrūkti, ir jam pavyko ištraukti iš virvių vieną koją, kuria jis beviltiškai mostagavo, bandydamas ant ko nors atsistoti.

Dizmas vėl pažiūrėjo į Galilėjie-tį ir vėl išsigando jo ramumo krui-name veide ir akyse. Plėšikas žvilg-terėjo į būrelį moterų ir vieną jų pa-žino. Ji prieš daugelį metų buvo jo šeimoj apsistojus. Ji, tada raupais sergantį paauglį, motina numazgojo vandeniu, kuriame ši moteris mau-dė kūdikį, ir raupai išgijo. Tikrai, yra kažkas daugiau, apie ką jis niekad nepagalvojo. Gal tikrai tas žmogus Dievo sūnus. Bet jis pats kenčia ant kryžiaus bejėgis ir niekinamas. O galėtų nultipti, išvaikyti žydus, iš-mušti kareivius ir budelius pririšti prie kryžiaus. Keršto saldumas pade-da sekundę užmiršti sutraukytų są-narių skaudėjimą. Dizmas išgirsta Nazarietį kalbant ir pakelia į jį žvilgsnį.

– Nuženk nuo kryžiaus! – girdi šauksmus, o Galilėjietis atsako tyliu, giliu ir nesuprantamu žvilgsniu, ir Dizmas jaučia kaip keršto troškulį ir saldumą užpila kažkoks keistas ilge-sys ir neramumas.

– Argi Tu Dievo Sūnus? – gir-di Dizmas savo draugo plėšiko tyčio-jimąsi ir atsako jam:

– Nežinai. Gal tikrai jis Dievo Sūnus, – gi tuo pačiu metu Kristus prašo atleisti jo kankintojams.

Tuo pačiu metu Abenadaras kei-tė sargybas, ir jis leido moterims prieiti dar arčiau. Dizmas žiūrėjo į jų ramius ir išverktus veidus ir, nieko nesuprasdamas, jautė joms ir ken-čiančiam Nazariečiui pagarbą ir su-sidomėjimą, sekundėmis nejausda-mas sulaužytų kaulų skausmo.

Dangumi plaukė debesys ir anks-tyva prietema. Virš Kalvarijos, Siono ir Ofelio kalnų ir Juozapato ir Milo slėnių, virš miesto ir priemiesčių ka-bėjo juoda ir nesuprantama grėsmė.

– Jis Dievo Sūnus, – pagalvojo Dizmas ir vėl norėjo prašyti pagal-

bos, bet prisiminė, kad niekam nebu-vo nieko davęs per visą savo gyve-nimą. Jis tik reikalavo ir, kai negavo, mušė. Kiti turėjo pinigų ir jam nenorėjo duoti. Jis nematė niekada jokio pasigailėjimo. Dizmas vėl pakėlė galvą. Kristaus kryžiaus viršūnėje, virš užrašo, skelbiančio, kad Naza-rietis yra žydų karalius, plėšikas pa-matė žerintį tašką. "Aš jau mirštu", pagalvojo, galvą nuleido žemyn ir vėl pakėlė. Tikrai kryžiaus viršūnėje žėri mažas taškas brilianto šviesu-mu, ir Dizmas galvoja, kaip galima prašyti pasigailėjimo, pačiam nieka-da jo neturėjus. Jis mato nužudytų ir žudomų veidus, girdi klykiančius vaikus ir atmena ne vieną bėgimą nuo kareivių. Prieš kiek laiko jis bė-go iš šio miesto į Juozapato slėnį. Jis pribėgo Kedrono upelį ir, išgriuvu-siu medžiu perbėgęs į kitą krantą, klausėti. Toli, kitoj pusėj Kedrono upelio, buvo girdėti triukšmas – vi-josi gaudytojai. Dizmas norėjo ko toliau tolti nuo miesto į sodus, dar-žus ir paskui į nepažįstamų žmonių tarpą. Jis tada atsisuko ir mažytyje tylos tarpe užgirdo unkštimą. Medžio šakose draskėsi įkliuvęs jaunas šuo. "Negera būti nelaisvėje", pagalvojo tada Dizmas ir, sugrįžęs porą žings-nių atgal, stipria trumpa koja išspy-rė mažą purviną šunį, nubraukė pra-kaitą ir vėl bėgo Getsemano daržais ir sodais.

Ir staiga Dizmui atrodo, kad anas spindintis taškas yra ant ano liepto nukritęs prakaito lašas, kurio nepa-naikino nei laikas, nei kojos, mynu-sios medį, nei kirvio kirčiai. Tas ma-žas pasigailėjimas dabar degė bri-liantu kaip tolima mažytė viltis.

Tuo metu saulės laikrodžiai rodė pirmą valandą. Iš rytų pusės išsitie-sė tamsus pylimas, kuris per keletą minučių išaugo į kalną ir uždengė

saulę. To vaizdo vidurys buvo palšas, o kraštai spindėjo raudonai. Viskas atrodė kaip kruvinas žiedas. Danguje suspindo žvaigždės. Dizmas vėl pakėlė galvą:

– Kai būsi savo karalystėje, atsimink mane.

– Iš tikrųjų būsi su manim rojuje, – užgirdo plėšikas ramų balsą ir, kai vėl grįžtelėjo į Galilėjietį, Dizmas matė, kad kryžiaus stulpas bėgo aukštyn kaip sidabrinis kelias. Toks šviesus kryžiaus medis, kuriuo jis prieš keletą metų bėgo.

– Žiūrėkite, tai ne kryžius, tai kelias į Galilėjiečio namus, – suvirpėdamas visu trumpu ir sulaužytu kūnu, tarė Dizmas, bet jo niekas nebegirdėjo. Šaukė žmonės, keikė žudikai, galvijai baubdami bėgo namo, dundėjo griaustinis, skilo uolos, ir paukščiai būriais tūpė ant medžių ir žmonių pečių, mieste ir priemiesčiuose, nors nebuvo jokio vėjo, virpėjo langai ir sienos, o nuo Kalvarijos kalno aukštyn bėgo šviesus tiltas, kuriuo nesibaigiančiai ėjo metai ir žmonės.

KONTEMPLIATYVUS VIENUOLYNAI

ALFONSAS GRAUSLYS

III

Kartūzai

Viena originaliausių kontempliatyvių vienuolijų yra kartūzai. Tai mūsų laikų *atsiskyrėliai*, kaip pirmųjų krikščionybės amžių tyrų eremitai, įjungti į *vienuolinio gyvenimo rėmus*. Kadangi jie yra atsiskyrėliai, tai kiekvienas gyvena atskirai – savo mažo namelio patalpose. Kadangi jie priklauso vienuolijai, tai jų nameliai sudaro koloniją, tvarkomą vienos vadovybės ir regulos.

Kiekvienas dviaukštis namelis yra taip aptvertas ir atitvertas, kad į jį negalima įžvelgti iš kito namelio. Mat, kartūzas turi jaustis vienas. Pro langą matosi melsvas dangus ir Dievo gamtos panorama, skęstanti saulėje arba migloje. Šalia, to, bekraštė dvasios perspektyva į Dievą ir niekieno nedrumsčiama tyla.

Kadangi kartūzai yra vienuolijos nariai, tai kartkartėmis jie ne tik būna drauge, bet ir bendrauja. Žinoma, tik tiek ir tik tam, kad likęs vientvės

laikas būtų įmanomas pakelti. Tas bendravimas yra druska, sūdanti jų vientvės duoną. Todėl jie tris sykius paroje susirenka į bažnyčią bendrų maldų giedoti (kitas, nors ir oficialias vienuolijos maldas jie atlieka pavieniui). Sekmadieniais ir šventėmis jie sueina į bendrą valgomąjį pietų (kitom gi dienom kartūzai valgo vieni iš bendros virtuvės pro langelį padėtą valgį). Vieną sykį savaitėje jie turi trijų valandų rekreaciją

– poilsį, kurio metu jie poromis iš-eina į aplinkinę, žmonių negyvenamą gamtą. Šio pasivaikščiojimo metu jie turi teisę kalbėtis dvasinio gyvenimo klausimais. Taip pat trumpos rekreacijos, kad ir niekur neiš-eidami, jie turi sekmadieniais ir šventadieniais. Šituo atžvilgiu jie skiriasi nuo trapistų, kurie – kaip jau esame rašę – neturi rekreacijos ir pasikalbėjimo valandų, nes būdami visada drauge, kartu valgydami, miegodami ir bendrai dirbdami, jie

A. Rūkštelė

Rugių gubos

atleidžia tylios vienvietės įtampą tyliu bendravimu.

Kartūzo vienvietė yra taip griežta, kad niekas neturi teisės įeiti į jo namelį ir net per uždarius duris į jį kreiptis, be viršininko leidimo. Retkarčiais pats viršininkas jį aplanko, norėdamas patikrinti, ar jo išorinis gyvenimo būdas atitinka vienuolijos papročius ir nuostatus. Mat, jei pagrindinis trapisto bruožas yra atgaila, tai kartūzo – vienvietė.

Kartūzai yra nuostabi vienuolija ir tuo atžvilgiu, kad ji, įsteigta prieš 800 metų, be jokių svyravimų, sukrėtimų ir reformų *pasiliko tokia, kokia buvo anais laikais*. Jų nepalietė nei šimtmečių srovė nei jokios pasaulio atmainos. Jie tebesilaiko tos pačios Šv. Benedikto regulos, papildytos pirmųjų atsiskyrėlių gyvenimo principais. Jie tebegieda gregorianiškąjį choralą jiems vieniems charakteringu – pratęstu būdu ir iš tų pačių viduramžių gaidų. Išorinė gyvenamos

aplinkos išvaizda pasiliko ta pati. Tas pats senas, primityviais raktais durų užrakinimo būdas. Kai kitos senosios vienuolijos pergyveno kilimo, žydėjimo, kartais smukimo ir reformos laikotarpius, tai kartūzai nepatyrė ardančios laiko eigos. Teisingai jie sako: "Cartusia nunquam reformata, quia nunquam deformata – kartūzai niekada nebuvo reformuoti, nes jie niekada nebuvo deformuoti". Šią tiesą įrodo faktas, kad nei vienas kartūzų vienuolynas nepasidavė protestantų reformacijos įtakai: visi pasiliko ištikimi savajai Bažnyčiai ir vienuolijai. Tokio nepajudinamumo ir pastovumo pagrindas yra išimatumas ir išgyvenimas į esmines krikščionybės tiesas. Neveltui ir vienuolijos šūkis: "Stat crux, dum volvitur mundus – kryžius stovi, kai tuo tarpu pasaulis keičiasi". Kartūzai tikrai yra amžinybės žmonės. Čia prisimena įrašas vieno kartūzų kapinių vartuose: "Žmogus eis į savo amžinybės namus. Kiekvieną valandą stoviu amžinybės angoje".

Kartūzai yra skirtingi ir tuo, kad jie *mažiausiai save rodo pasauliui, mažiausiai rūpinasi savęs garsinimu*, kad ir geriausia prasme. Jų visas gyvenimas yra "Kristaus Sekimo" knygos žodžių vykdymas: "Pamėk gyventi nežinomas ir būti nieku laikomas". Štai kodėl ant savo parašytų knygų jie nepasirašo pavardės ir kartais pasitenkina tik vienu žodžiu – "kartūzas". Štai kodėl jų vyriausiasis viršininkas nėra abatas, nes abatas naudojasi vyskupui privaloma garbe ir privilegijomis. Popiežiai nekartą siūlė jiems šią garbę, bet jie atsisakė. Štai kodėl jie visai nesirūpina savo švento gyvenimo narių kanonizacija (teisybę sakant, visi jie galėtų būti kandidatai į kanonizuotinius šventuosius). "Pamėk gyventi

nežinomas" dvasia vaduodamiesi, jie ant savo mirusiųjų kapo pastato paprastą medinį kryžių, be mirusiojo vardo ir pavardės. Visi panašūs nuolankumo pasireiškimai yra priemonės užkirsti kelią tuščiai garbei ir pasididžiavimui, kurie galingai veržiasi į žmogaus sielą, kartais sutepdami geriausius darbus ir atimdami antgamtinę jų vertę. Kartūzų nuolankumas yra puiki Šv. Povilo žodžių iliustracija, kai jis rašė apie Kristų: "Jis pats save sunaikino... Jis pats save pažemino" (Pilyp. 2, 7-8). Kartūzai vengia bet kokios garbės, gerai žinodami, kad nėra tokių garbės smilkalų, kurių šimtmečiai neišsklaidytų, ir nėra tokio paminklo, kurio laiko dantys neįveiktų. Jie savimi nenori niekam užstoti Didžiosios Tikrovės.

Kartūzų *istorija* glaudžiai rišama su jų steigėjo Šv. Brunono gyvenimu. Jo palinkimas į vienvietę, kurioje jis norėjo gyventi tik Dievu ir Dievui, yra pagrindinė priežastis, palenkusi jį su keliais bendraminčiais, pasitraukti iš žmonių tarpo. Ir štai XI šimtmetyje, Prancūzijos Alpėse, Cartause vietovėje (netoli dabartinio Grenoble miesto), jis pradėjo kurti atsiskyrėlių bendruomenę. Anais laikais išėjimas į tolimus kalnus prilygo pasitraukimui į tyrus. Kalnai tada buvo negyvenami ir, viduramžių pasekmėje, apsupti neįėjimu. Tenai Šv. Brunonas atsidavė ekstatinei maldai, ir jo draugai pajuto užburiantį tos maldos patrauklumą. Jie girdėdavo kartkartėmis jį sušunkant: "O Bonitas – o Gėrybe!" Mat, jis patyrė Dievą, kaip neapsakomą, nieku neįkainuojamą gėrį, vienintelį gyvenimo tikslą.

Iš pirmosios Kartūzijos vienvietės popiežius pašaukė Šv. Brunoną į Bažnyčios tarnybą. Bet po keletos

metų, atsisakęs siūlomos vyskupijos, jis grįžo į pamiltą vienumą, tik kitoje vietoje, ir dabartinėje Kalabrijoje, Italijoje, įkūrė antrąją kartūzų bendruomenę. Jis ten mirė 1101 metais. Tik 1170 metais popiežius Aleksandras III patvirtino kartūzų regulą, ir vienuolija buvo oficialiai įkurta. Įdomu, kad tiek trapistų, tiek kartūzų pirmoji įsikūrimo vieta yra Prancūzija.

Kalbant apie mūsų laikų kartūzus visame pasaulyje, tenka pasakyti, kad didžiųjų vienuolijų tarpe jie yra patys neskaitlingiausi. Gal tai būtų įrodymas, kad jų vienuolija yra pati sunkiausia šiandieninio žmogaus jėgoms. O, gal būtų, jie dėl to neskaitlingi, kad mažiau negu kiti žinomi? Pagal paskutinius davinius tebėra 18 vyrų ir 4 moterų vienuolynai. Iš viso, 600 vienuolių. Jų vienuolynus randame Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Šveicarijoje, Vokietijoje, Anglijoje ir Jugoslavijoje. Vos prieš keletą metų pradėjo kurtis pirmasis vyrų kartūzų vienuolynas Amerikoje, Vermont valstybėje. (Trapistų vienuolynai yra paplitę po visą pasaulį. Jie turi apie 70 vyrų ir 30 moterų vienuolynų. Šiuo metu pasaulyje yra 3200 trapistų, jau padariusių amžinuosius įžadus).

Kartūzų gyvenimo būdą ir dvasią pirmiausia charakterizuoja *didelė tyla*, supanti jų vienuolynus. Ta tyla yra tokia didelė, kad, anot perdėto vieno žurnalo posakio, trapistų tyla atrodo triukšminga, palyginta su kartūzų. Mes, eiliniai žmonės, tos tylos ir tylėjimo nesuprantame ir galvojame, kad tai tuštuma. Tuo tarpu, ji yra "tobula pilnybė" (Walcheren). Kaip kempinė vandenyje sklidinai prisunkia vandens, taip šie vienuoliai tyloje persunkia visur esančiu Dievu. Tyloje ir tylėjime yra kažkas sa-

kramentalinio. Juk tai atmosfera, kurioje dvasingumas plačiai išskleidžia savo sparnus.

Klauzūra, saugojanti kartūzų susitelkimą, yra griežčiausia. Ypač ji griežta pašalinių atžvilgiu. Giliau į vienuolyną įleidžiami tik vyskupai. Svečių priėmimas yra mažiau pageidaujamas ir praktikuojamas negu pas trapistus. Tai yra griežčiausia pasaulyje klauzūra. Todėl net jų vyriausiasis viršininkas, gyvenęs motiniškame vienuolyne, Grande Chartreuse, Prancūzijoje, pirmoje Šv. Brunono atsiskyrėlių vietoje, niekur neišvyksta. Romoje jį atstovauja pavaduotojas su dviem asistentais. Todėl net kartūzo tėvai gali aplankyti savo sūnų vieną kartą į metus.

Kartūzai gali skirti tiesioginei maldai dar daugiau laiko negu trapistai, nes kartūzai tėvai nedirba fizinio darbo. Pas trapistus gi tai yra visuotina prievolė. Kartūzų vienuolynus savo darbu išlaiko kartūzai broliai, kad kartūzai tėvai – be jokio trukdymo ir išsiblašymo – galėtų tobuliau susitelkti ir pilniau Dievu gyventi. Kartūzas tėvas dirba tik vieną valandą į dieną. Vasarą jis augina gėles ar daržoves prie namelio prisiglaudusiame žemės sklypelyje, o kitu laiku jis dirba prie dailidės varstoto, stovinčio pirmame namelio aukšte, ir tik tuo tikslu, kad, fiziniai padirbėję, galėtų pagyvinti savo dvasios gyvenimą. Jei kas, nesuprasdamas tokio pareigų paskirstymo, piktinsis, tas teatsimena, kad žmonija, sutverta turėti bent atstovus, kurie tik Dievui gyventų ir Jam tarnautų pilnu, išorinių rūpesčių nepertrauktu dėmesiu. Tokie vienuoliai savo gyvenimu pateisina žmonijos buvimą, nors jos ir neatleidžia nuo Dievo pamiršimo atsakomybės.

Prisimenant oficialią ir privačią

kartūzų maldą, dvasinius skaitymus, studijas ir mąstymus, reikia paliesti jų nakties maldų būdą ir skirtingą Šv. Mišių liturgiją.

Įsivaizduokime kartūzų bažnyčią: be statulų ir pagražinimų. Didžiąjame altoriuje – pagal seną paprotį – medinis kryžius su sopulingąja Dievo Motina ir Šv. Jonu. Du šoniniai altoriai: Šv. Jono Krikštytojo ir šv. Brunono garbei, su jų paveikslais. Be Dievo Motinos su Kūdikiu paveikslo, kuris yra didžiąjame altoriuje, daugiau paveikslų nėra.

Vienuoliktąją nakties valandą pertraukę savo miegą (buvo atsigulę 7 val. v.), renkasi atsiskyrėliai, bažnyčios varpo šaukiami, rankose nešini mirkčiojančiais žibintais. Giliai nusilenkę altoriui, jie pradeda beveik keturių valandų giedamą maldą niekada nešildomoje bažnyčioje. Kai jie sustoja choro suoluose, kur kiekvieno vieta atitverta sienelėmis, kad būtų lengviau išsaugoti susitelkimas ir vienatvė, pustamsyje pasigirsta giedamos psalmės. Neskaitlingos lempos nukreipiamos į knygas. Kai tik vienam reikia skaityti lekciją, kiti užgesina savo lempas. Per "Te Deum laudamus" visa bažnyčia paskęsta gilioje tamsoje.

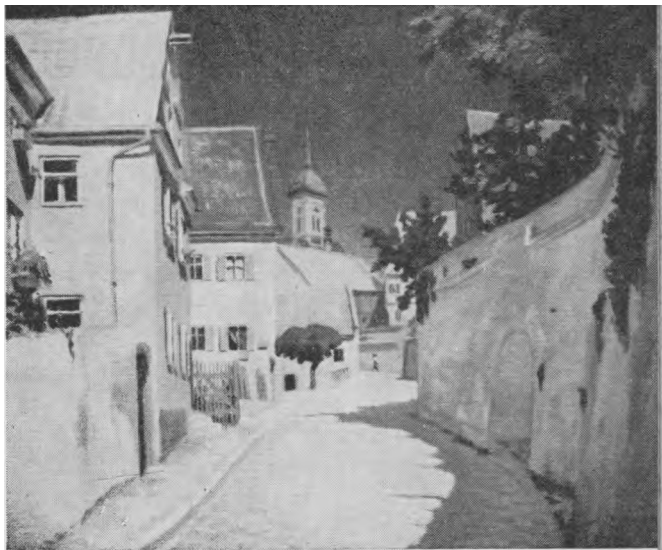
Švenčiausia pagarba Dievui lydi jų maldą: gilūs nusilenkimai, kartais parpuolimai kryžium ant žemės. Mažiausia klaida – ištariant maldos žodį – atlyginama pulpito pabučiumu, o jei vadovaujant maldoms suklysta, jis atsiklaupia ir pabučiuoja žemę.

Kiekviena jų naktis tampa šventąja naktimi. Du žurnalistai, kurie ypatingu leidimu buvo įleisti į Grande Chartreuse vienuolyną aštuonioms dienoms, rašė: "Tų valandų, kurias praleidome naktį, klausydami giedančių vienuolių, niekada

nepamiršime". Jie jaudinosi dėl savęs, nes ir "mes priklausome tai daugybei, kuri užtenkamai nesimeldžia, kuri garbina Dievą taip retai, kuri beveik niekada nedėkoja ir taip dažnai nusideda". Šie vienuoliai bando Dievui atlyginti kaip tik už tokių žmonių daugybę (Robert Serron – Pierre Vals: Au "desert" de Chartreuse). "Kartūzai", – pastebi W. Nigg, – "tai iškeltos į dangų rankos".

Kartūzai atnašauja Mišias pagal Lijono apeigas, kurių Šv. Brunonas laikėsi jau XI šimtmečiu. Charakteringa, kad maldose prie altoriaus laiptų pabrėžiamas tylos ir nuolankumo reikalas. "Pastatyk, Viešpatie, sargybą prie mano burnos", – pradeda kunigas Mišias 140 psalmės žodžiais, tęsdamas, – "ir budėtojus prie mano lūpų angos" (naujasis ark. J. Skvirecko vertimas). Labai trumpas Confiteor skamba šitaip: "Išpažįstu Dievui, palaimintajai Marijai, visiems šventiesiems ir jums, broliai, kad per savo kaltę labai nusidėjau puikybe, mintimi, žodžiu, darbu ir apleidimu. Maldauju jūsų: melskitės už mane". Kartūzų gestai Mišiose yra ekstatiški. Visas Mišių kanoanas kalbamas plačiai, kryžmai ištiesiomis rankomis. Pagarbinimui pakeiliama tik konsekruota Ostija.

Kalbant apie kartūzų dvasingumą, reikia prisiminti, kad jie daro tris įžadus: pastovumo (visą gyvenimą pasilikti tame pačiame vienuolyne), gyvenimo pakeitimo (visą dvasios aktyvumą kreipti tik į Dievą) ir paklusnumo. Neturto gi ir skaistybės įžadai įjungiami į paklusnumo įžadą. Kartūzų kūrėjai tvarkė savo dvasinį gyvenimą pagal šūkį: Ar tai esminga? Jei kuris dalykas netarnavo Kristaus reikalavimui: "Reikia tik vieno" (Luk. 10, 42), ištraukdavo jį iš savo

A. Rūkštelė

Dillingeno gatvė

minčių ir gyvenimo. Jei tarnavo, įjungdavo. Nuolatinis akių išmeigimas į Dievą neleisdavo jiems įklimpti į tvarinius. Juk daiktai ir žmonės pavergia sielą. Todėl reikia šalintis nuo pavergiančiosios tvarinių zonos, kad žmogus liktų laisvas Dievui. Štai kartūzų izoliavimosi prasmė.

Nutolti nuo pasaulio ir grįžti į Dievą arba atsiversti (nes kartūzai stojimą į vienuolyną lygina atsiveritimui) padeda ne tik izoliacija, bet ir atgaila. Kartūzų atgaila, pasninkai ir kitos nusigalėjimo priemonės yra nemažiau griežtos kaip trapistų. Visada tik vienas valgymas į dieną, o vakare – duona ir vandeniu atskiestas vynas. Valgis be mėsos, žuvies ir kiaušinių. Penktadieniais – per visus metus – pasitenkinama duona ir vandeniu, vieną kartą į dieną. Charakteringa kartūzams atgaila, skirianti juos nuo trapistų: kasnakt miego pertraukimas keturioms vidurnakčio maldos valandoms ir po

to vėl atsigulimas. Toks nenormalus nakties poilsio trukdymas, ir tai visą gyvenimą, turi būti labai didelė atgaila.

Pati didžiausioji kartūzo atgaila yra sunkiai apčiuopiama ir įvertinama. Ji yra nuolatinė ir nepertraukiama, vykstanti jo namelio celėje, kur jis kovoja už Dievo pilną išsiviešpatavimą savo sieloje, už visų dvasios galių palenkimą Dievo valiai. Ta kova kartais yra tikra agonija, kaip labai tiksliai išsireiškė jau anksčiau minėtieji žurnalistai, lankęsi Grande Chartreuse, prisiminę Pascal'io mintį, kad Jėzus yra agonijoje iki pasaulio pabaigos. Jie rašo: "Tai toji paslaptis, kuri kaip tik čia atsinaujina. Agonija – prigimties kova, kuri purtosi atsižadėjimo ir mirties. Tai yra kova vienatvėje ir tyloje: be liudininco, be jokio žmogiško suraminimo. Jauni, pilni gyvybės ir ugnies vyrai ateina čia mirti egoistiniam prigimties gyvenimui."

Didžiųjų kontempliatyvių vienuolių atgaila yra pratęsta Kristaus agonija. Jie atsižada pasaulio ir žmogaus meilės, trokšdami aukštesnės meilės. Ir tik šia meile suliepsnoję, jie įstengia pilnai atsižadėti žemesnės, gamtinės meilės. Tik tas gali stipriai aukotis ir kentėti, kas stipriai myli.

Gražiausią paminklą kartūzams pastatė mūsų laikų atsivertėlis, olandų rašytojas Pieter van der Meer de Walcheren, parašydamas knygą, vardu "Baltasis Rojus" (knyga išversta į visas didžiąsias kalbas). Lankydamasis pas trapistus, jis pajuto pirmąjį malonės pastūmėjimą į atsivertimo kelią. Vėliau jis specialiai apsigyveno su šeima netoli vienos Benediktinų abatijos, geisdamas kontempliacijos šilimos ir spinduliavimo. Šilima ir spinduliavimas pradėjo

veikti: sūnus įstojo į benediktinus, o dukterė – į benediktines. Kartą jis apsilankė pas Šveicarijos kartūzus Valsainte vienatvėje ir po to parašė nuostabų veikalą, išskeldamas nepralenkiamą kontempliatyvinio gyvenimo vertę. Kartūzų gyvenimo būdas, jis dėsto, yra heroiškos meilės įkvėptas. Tik jų gyvenimas yra tikrai prasmingas, o mūsų gyvenimas – su jų palygintas – yra netvarkingas ir beprasmiškas. Kad iš jų gyvenamos aplinkos, geidžia rašytojas, galėtų išsinešti bent vieną kitą dalyką, koks tai būtų neapsakomas viso mūsų buvimo praturtinimas!

Savo knygoje Walcheren labai giria pirmųjų amžių atsiskyrėlius, tuos "didžiuosius dvasios pionierius, kurie, atitverę pasaulį tyrų vienatve, nuo apgaulingai spindinčių iliuzijų atsigrėžė į Tikrovę. Jie nuvyko į tyrus, norėdami išsaugoti gyvą dvasios ugnį ir pasilikti vien su Dievu, kaip mylimasis su mylimąja".

Su meile knygos autorius žvelgia į Šv. Brunono darbą bei padarinius, ir tas Valsainte kartūzų vienuolynas šaltose Alpių aukštumose jam atrodo švarus, blizgantis, iš dangaus nukritęs kristalas. Jis supranta, kad nors "kontempliatyvus gyvenimas yra laiptai ir durys į rojų, jis taip pat reiškia kovų lauką, prieš kurias mūsų yra tik vaikų žaismas". Vis dėlto, net "baisiausios audros nepajėgia sudrumsti kontempliatyvios dvasios gelmių ramybės".

Iš vienuolyno viršininko lūpų jis išgirsta nuostabių žodžių apie kartūzų dvasingumą: "Gyventi Dievu ir tik Dievu – mūsų vienatvės siela ir jos gili paslaptis. Kiekvienas rūpestis kuo kitu, o ne šia vienintele meile, yra nereikalingas, nes tai, kas nėra amžina, yra permaža žmogaus širdžiai. Siela pasidaro dieviškojo gro-

žio kaline; ji nebegali trokšti jokio sutverto gėrio, nes yra nepajudinamai įaugusi į dieviškosios meilės džiaugsmą".

Rašytojas Walcheren rašo apie vienatvėje gyvenančius kartūzus, kurie jam primena Jėzų tabernakulyje. Jis galvoja apie atokųjį vienuolyną, apie izoliuotus baltus namelius, ilgėdamasis celės ir klauzūros savo viduje, kur jis bent kartais galėtų atsiduoti dieviškajai kontempliacijai. Paskutiniame "Baltojo Rojaus" skyriuje randame visų autoriaus jausmų ir pergyvenimų santrauką, kai baigėsi lankymosi dienos Valsainte:

"Jaučiausi išvartytas iš rojaus, antrą sykį prarasto rojaus".

600 kartūzų, kaip sako vienas rašytojas, yra žemės Serafinų sielos, virtusios maldos smilkytuvais, kurios – parpuolusios ant veido – garbina Viešpatį. Šalia jų 3000 trapistų ir tūkstančiai kitų kontempliatyvių sielų. Deja, pasilieka vienas neatsakytas klausimas: ar visos šios Dievą mylinčios ir garbinančios sielos sudaro tą vieną teisingąjį, šimtui neteisingųjų atsverti, dėl kurio kadaise Viešpats žadėjo nebausti Sodomos?

Antanas Rūkštelė

Dail. Antanas Rūkštelė yra realistinės meno krypties atstovas. Jam gamta yra įkvėpėja, įvairių savo nuotaiku teikėja, o tokiu būdu ir spalvingo žaismo skatintoja. Visa tai juste juntama ir matoma jo kūryboje. Žmogus gamtoje yra dalis pačios gamtos. Užtat A. Rūkštelės tapyboje dažnai matome žmogų, sujungtą su gamta. Jo tapyboje esmę sudaro ne motyvas, bet nuotaika.

A. Rūkštelė gimė Degučiuose, Zarasų apskr., 1906 m. spalio mėn. 22 d. Pradžios mokykla, baigė Rusijoje, o gimnaziją Lietuvoje. 1929 m. baigė Kauno Meno Mokyklą. 1934 m. gavęs Švedijos Baltijos Instituto stipendiją, išvyko į Stockholmą studijuoti etnologijos, kuriam laikui nutraukdamas istorijos universitetines studijas Kaune. Gilindamasis mene, apvažinėjo visus Skandinavijos ir Vakarų Europos kraštus. Didžiųjų meistrų tapyba buvo pagrindinis studijų tikslas. Vilniaus universitete baigė meno istoriją.

Studijų metais pašventė daug laiko muziejiniam darbui. Nuo 1925 m. buvo konservatoriumi Čiurlionio Galerijoje, o nuo 1926 m. – Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejaus etnografinio skyriaus vedėju. Be to. Švietimo Ministerija jam pavedė instrukuoti ir prižiūrėti visus Lietuvos provincijos muziejus. Jo iniciatyva buvo pradėtas kurti Tėviškės muziejus (po atviru dangumi). Jame turėjo būti atvaizduotas visos Lietuvos senasis kaimo gyvenimas. Eilę metų jis rašė meno ir etnografijos klausimais periodinėje spaudoje ir išspausdino atskirų lietuvių liaudies meno studijų.

Tapyboje dail. A. Rūkštelė pradėjo aktyviai reikštis 1932 m., iki šiol yra nupiešęs apie 600 paveikslu. 1944 m. jėga atpleštas nuo Lietuvos mokslinio bei muziejinio darbo, gyvenęs Vokietijoje, Australijoje, o dabar Amerikoje, beveik visą laiką pašvenčia menui. Australijoje buvo surengęs keturias savo kūrinių parodas ir dalyvavęs visoje eilėje mišrių parodu. Prieš porą metų atvažiavęs į Ameriką, jau spėjo suruošti tris savo kūrinių parodas: Los Angeles, Čikagoje ir Detroite. Pernai surengtoji dail. A. Rūkštelės paroda Čikagoje buvo skirta jo amžiaus auksinei sukakčiai paminėti.

Kun. Jonas Petrėnas

NUSILENKIMAS DIEVO VALIAI MOTERYSTĖJE

VII

Žmogiškuose veiksmuose dalyvauja dvi pagrindinės sielos galios – protas ir valia. Protas stengiasi pažinti planuojamo daryti veiksmo prigimtį, tikslus, jo poveikį mūsų asmeniui, gi valia apsisprendžia ir vykdo suvoktąjį veiksmą.

Šios sielos galios dalyvauja ir sudarant moterystės sutartį. Moterystėn einančių asmenų protinis pažinimas atskleidžia jiems esmines tiesas apie prigimtines moterystės sutartį, kuri vyrą ir moterį suveda į pastovią, neišardomą draugiją, skirtą pagrindiniam tikslui – gimdyti ir auklėti vaikus.

Kasdieniniame gyvenime dažnai žmonės save įpareigoja, sudarydami tam tikras sutartis, pasižadėjimus ir t. t. Čia dvi šalys laisva valia susitaria, nustato sutarties sąlygas, aptaria įvairias aplinkybes, numato, kaip ir kada sudarytoji sutartis gali būti nutraukta, kada gali pasibaigti.

Prigimtinė moterystė, kad ir būdama abišalė sutartis, tikrumoje yra savos rūšies sutartis ("contractus sui generis"), mat, ją sudarančios šalys čia negali laisvu susitarimu pakeisti moterystės sutarties prigimties, jos esminių savybių ir pagrindinio tikslo. Asmenys, darydami moterystės sutartį, laisva valia ir tikru apsi-

sprendimu čia turi priimti ir nusilenkti moterystės Kūrėjo-Dievo valiai.

Enciklika "Skaisčios moterystės", gvildendama jaunavedžių valios vaidmenį sudarant moterystės sutartį, rašo:

"Nors moterystė savo esme yra Dievo padaras, žmogaus valia turi joje taip pat labai garbingą vaidmenį. Juk kiekviena moterystė, kaip atskiro vyro ir atskiros moters santuoka, eina tik iš laisvo abiejų šalių susitarimo. Šis laisvas valios aktas, kuriuo kiekviena šalis teikia ir gauna tikrąsias moterystės teises, yra toks būtinas moterystei, kad jokia žmonių valdžia negali jo papildyti... Pati gi moterystės esmė visai nepriklauso nuo žmogaus valios. Jei kartą kas sudaro moterystę, tuo pačiu ji jau saisto ir jos dieviškieji įstatymai bei jos esminės savybės".

Žmonės, kasdieniniame gyvenime tai gerai suprasdami, jaunavedžiam prieš jungtuves ir primena: "Sumegsite mazgą, kurio nė patys nebegalėsite išardyti". Čia gyvenimo išmintis patvirtina enciklikoje minėtąją tiesą – abiejų šalių laisva valia sudarytoji moterystės sutartis jaunavedžius riša ir saisto amžinai ir juos įpareigoja taip gyventi, kaip rodo dieviškieji moterystės įstaty-

mai. Neveltui šios tiesos artimybė per jungtuves jaunųjų veidus išrašo tauria didžio atsakingumo ir susimąstymo ašara.

Moralinį jaunavedžių tinkamumą moterystei, apspręstą pagal jų laisvos valios aktus, prieš jungtuviniame gyvenime reikia taip subrandinti, kad jaunavedžiai savo sielos nusiteikimus palenktų dieviškiems moterystės įstatymams ir su pasirinktuoju asmeniu sudarytų moterystės sutartį, įvedančią juos į šeimos gyvenimą.

Šis valios parengimo bei formavimo veiksmas, vadinamas enciklikoje *tolimesniojo* pasirengimu, vedamas per tris laiptus: apsisprendimas gyventi moterystėje, išmintingas gyvenimo draugo pasirinkimas ir nusilenkimas moterystės įstatymams.

Visos tolimesniojo pasirengimo pakopos yra svarbios ir reikšmingos. Apsisprendimas gyventi moterystėje išsprendžia pašaukimo problemą, gyvenimo draugo pasirinkimas nurodo konkretų asmenį, su kuriuo bus lemta gyventi šeimos bendruomenėje, gi valios palenkimas moterystės įstatymams nutiesia pagrindus tikrai ir laimingai moterystei, kurios teisė ir pareigos vėliau atsiveria šeimos gyvenime.

1. Apsisprendimas gyventi moterystėje

Ap. Povilas, laiške Korintiečiams aiškindamas apie moterystės ir mergystės idealus krikščioniškajame gyvenime, primena: "Nes aš noriu, kad jūs visi būtumėte, kaip aš pats; tačiau kiekvienas turi sau tikrą dovaną iš Dievo; vienas tokią, kitas kitokią" (1 Kor. 7, 7).

Šiuose žodžiuose Apaštalas įglaudė gilią ir svarbią pašaukimo problemą – krikščionis turi pažinti

savo pašaukimą, ryžtis suvokti savo gyvenime "tam tikrą dovaną iš Dievo". Todėl nuoseklu, kad asmuo, sulaukęs tinkamo amžiaus, turi apspręsti savąjį pašaukimą ir pasirinkti sau gyvenimo luomą.

Moterystė yra savo esme geras, kilnus ir vertingas pašaukimas. Kiekvienas žmogus turi natūralų polinkį ilgetis kito asmens ir gyventi bendruomeninį gyvenimą šeimoje, tačiau nėra įsakymo, kad kiekvienas žmogus privalo rinktis moterystę ir eiti šeimyninio gyvenimo keliu. Įvairumas ir daugialypumas, apreikštas dieviškosios išminties kūryboje – pasaulyje, gražiausiai yra paliudytas žmonių gyvenime ir pašaukimuose – "vienas turi tokią, kitas kitokią dovaną iš Dievo".

Žmonių bendruomenėje reikia asmenų, kurie atsilieptų įgimtam polinkiui gyventi moterystėje, dalyvauti dieviškajame kūrybos plane ir palaikyti fiziinių žmonių giminės išsilikimą ir plėtotę. Reikia tačiau ir tokių asmenų, kurie, laisva valia atsisakydami moterystės pašaukimo, pirmoje eilėje rūpintųsi dvasiniu bendruomenės gyvenimu, sielos kultūra, kurie šeimoje gimusius naujuosius gyventojus padėtų auklėti kaip "Kristaus Bažnyčios vaikus. Dangaus piliečius ir Dievo įnamius" (enc. "Skaisčios moterystės"). Tam darbui pirmoje eilėje pašaukti dvasininkai ir vienuoliai, kurie pasirenka kungystės ir vienuolinį pašaukimą.

Pasirinkti pašaukimą ir laimingai "atspėti" savo ateitį nėra lengvas darbas, tačiau ateina metas, kada žmogus turi mesti akmenėlius ant gyvenimo lėkštės ir tarti: "Taip, aš renkuosi šitokį pašaukimą". Jaunuojis, baigęs bendrojo pasirengimo studijas ir galvodamas apie savo ateitį, negali visą laiką svyruoti kryžkelė-

je ir blaškytis neaiškume. Jis turi pažinti savo įgimus gabumus, polinkius, fizinį ir moralinį tinkamumą vienokiam ar kitokiam luomui.

Pašaukimo išsprendimas, Dievo duotosios dovanos – gyvenimo pasirinkimas ir yra savo asmens fizinio-dvasinio tinkamumo sutapdinimas su konkreto luomo pareigomis ir uždaviniais. Rinkdamiesi vienokį ar kitokį pašaukimą, mes pasveriamė savo fizinį - dvasinį pajėgumą ir moraliniu tikrumu sakome: "Aš manau ir tikiuosi, kad mano fizinės ir dvasinės galios. Dievo laiminamos, padės man atlikti išsirinktojo pašaukimo pareigas".

Asmuo, pažinęs savo fizinį bei moralinį tinkamumą moterystei ir nutaręs rinktis moterystės gyvenimą, jau stovi ant pirmosios pakopos ir žengia toliau klausdamas: "O kas yra tas ar toji, su kuria man skirta keliauti per gyvenimą?"

2. Išmintingas gyvenimo draugo pasirinkimas

Siužetas "ieškau gyvenimo draugo", taip dažnai aprašytas poezijoje, romanuose, įjautas į tragiškiausias operų arijas, taip romantiškai buriamas gėlės lapeliais, nėra vien tuščias žaismas ar poetinis įkvėpimas. Pažinti tą, kuris man Dievo siūstas ir kuris padės eiti per gyvenimą, palydės net į amžinybę – tai šurpi ir žmogaus buitį sukrečianti tiesa. Ir pati gyvenimo tikrovė skaudžiai paliudija, kaip dažnai tie "pirmojo žvilgsnio" gyvenimo draugai po kiek laiko vienas kitam prakeikimą ir mirtį siunčia...

Pop. Pijus XI enciklikoje tuo klausimu rašo:

"Rinkdamiesi draugą ar draugę, jie visų pirma turi žiūrėti Dievo ir tik-

rosios Kristaus religijos reikalų... Turėti prieš akis pačių savo, savo būsimųjų vaikų, tautos ir visos žmonių bendruomenės gerovę, kurios tikriausias šaltinis yra moterystė".

Čia lyg nusmaigstomos gairės, ko reikia žiūrėti renkantis gyvenimo draugą. Pirmiausia reikia paisyti vertybių gradacijos, kurią Popiežius taip surikiuoja: Dievo ir Bažnyčios reikalai, pačių vedusiųjų laimė, vaikai, savoji tauta ir žmonijos bendruomenė.

Dievo ir tikrosios Kristaus religijos reikalai gali nukentėti labiausiai tada, kai kuriamos r e l i g i š k a i mišrios šeimos, kai katalikiškoji šalis, išpažįstanti vieną, asmeninį Dievą ir žmonių giminės Atpirkėją Jėzų Kristų, pasiryžta "traukti jungą su netikinčiais", eiti moterystėn su tokiais asmenimis, kurie, kad ir būdami pakrikštyti, priklauso schizmatiškai arba eretiškai sektai ir katalikiškajai šaliai neša pavojų prarasti savąjį tikėjimą ir patekti klaidon. Bažnytinės kanonų teisės nuostatai (can. 1060) tokias moterystes vadina mišriomis moterystėmis ir katalikams draudžia jas sudaryti. Tik atsiradus rimtai ir svarbiai priežasčiai, Vyskupas dispensuoja arba duoda leidimą tam tikromis sąlygomis eiti mišrion moterystėn (pig. can. 1061).

Mišrios moterystės dažniausiai katalikams grūmoja ten, kur jie gyvena, bendrauja ir susitinka su nekatalikiško tikėjimo asmenimis. Lietuviams katalikams šis pavojus anksčiau nebuvo toks ryškus ir grąsus kaip dabar, kai ir Tėvynėje gyvenantieji, ir svetur išblaškyti lietuvių tautos vaikai yra aplinkybių verčiami draugauti, susitikti su kitatikiais ar asmenimis, neturinčiais jokio tikėjimo – "nepriklausančiais jokiai konfesijai".

Takas rugiuose

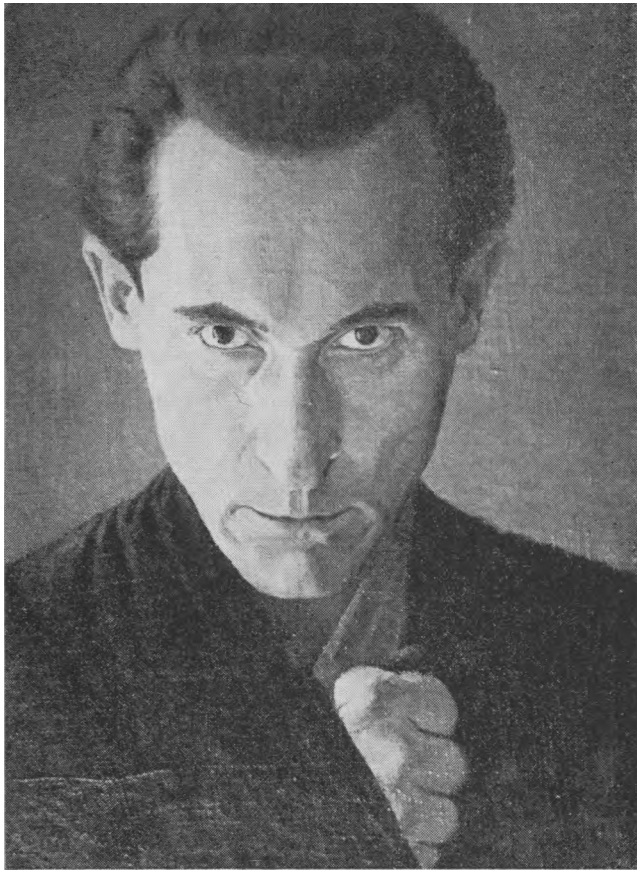
A. Rūkštelė

Mišrios moterystės niveliuoja Dievo ir tikrosios Kristaus religijos tiesas, atšaldo katalikiškosios šalies religinį gyvenimą ir visą šeimą įstumia į tokias nuotaikas, kurioms visos religijos yra lygios, vienodos, kur tiesa jaukiama su klaida ir viskas lieka vienodai "teisinga".

Mišrios šeimos dažniausiai neatneša laimės nei patiems sutuoktiniams, nei tokiose šeimose gimusiems vaikams. Vyskupui duotas prieš jungtuves abiejų šalių pasižadėjimas dažniausiai yra laužomas, o nekalti vaikai tampomi į abi puses. Dažnai čia dar išterpia giminių religinis fanatizmas, noras padaryti "ant savo", o tada ir patsai šeimos židinys patenka į sugriuvimo ir iširimo grėsmę.

Bažnytinės kanonų teisės įstatymai nieko nesako apie tautišką mišrias šeimas ir todėl pagal jos nuostatus mišri tautybė nėra kaniška kliūtis eiti moterystėn. Atskiros draugijos ar organizacijos, žinoma, gali padaryti nutarimus, draudžiančius savo nariams tuoktis su kitos tautybės asmenimis, jos gali pasmerkti ir nepritarti tautiškai mišrioms savo narių moterystėms, tačiau tokie nutarimai negali saistyti Bažnyčios atstovo kunigo ir uždrausti jam laiminti tokių asmenų moterystes.

Tačiau, antra vertus, katalikai yra įpareigoti rūpintis savo tautos gerbūviu, dalyvauti savo tautos dvasinės kūrybos darbe ir skinti jai gražų, kultūringą ir darnų gyvenimą.

A. Rūkštelė

Autoportretas

ma. Tėvynės meilė išplaukia iš pareigos gerbti ir mylėti savo tėvus, asmenis ir bendruomenes, su kurios nariais mus riša tam tikri ryšiai. Kadangi tautiškai mišrios šeimos dažniausiai savajai tautai neatneša jokios naudos, bet prigesina tautinę sąmonę, ir pamažu fiziškai bei dvasiškai miršta savosios tautinės bendruomenės gyvenimui, todėl katalikai turėtų jausti pareigą nekurti tautiškai mišrių šeimų ir neskriausti savo tautos. Tik, žinoma, iš tokios pareigos negalima išvesti kanoniškos moterystės kliūtis, draudžiančios tautiškai mišrias šeimas.

Štai pagrindinės gairės, renkantis gyvenimo draugą ar draugę. Daug kam šis klausimas gali atrodyti juokingas, grynai "akademiškas

svarstymas", neturįs praktinės vertės; juk dažniausiai žmonės susitinka ir išimtyli "iš pirmo žvilgsnio". O kam tada berūpi Dievo ir Bažnyčios reikalai, kas tada besisieloja savo tautos ir žmonijos gerbūviu? Tad ar ne juokinga kelti ir gvildinti tokius klausimus, kurie prie rašomojo stalo išrodo vienaip, o gyvenimas juos išsprendžia "visiškai kitaip"?

Tokiems gudragalviams tegul atsako patsai pop. Pijus XI:

"Renkantis gyvenimo draugą, lemiamą vaidmenį čia turi atlikti ne aklos ir nepažabotos aistros, ne kokia medžiaginė gerovė ar kuris kitas mažiau vertingas akstinas, bet kilni bei tikra meilė ir gilus prie būsimojo gyvenimo draugo ar draugės patraukimas".

Šie popiežiaus žodžiai gražiausiom vieton iškelia kilnią, tikrą ir gilią meilę, patraukimą prie būsimojo gyvenimo draugo, o pasmerkia "aklas ir nepažabotas aistras", kurios galėtų nulemti gyvenimo draugo pasirinkimą ir naująją šeimą įvesti į griuvėsius. Žinoma, reikia pripažinti, kad dažnais atvejais niekais nueina ir išmintingiausi tėvų, mokytojų, vyresniųjų ir draugų patarimai bei perspėjimai, labai dažnai nuoga aistra pastatoma aukščiau visokių vertybių, tačiau gyvenimo išimtyms negali panaikinti vadovaujančio principo ar gairių, padedančių kurti sveikas ir laimingas šeimas. Jeigu gyvenime buvo ir bus vagių bei latrų, tai dar nereiškia, kad reikia panaikinti dekalogą ir uždaryti visas teismo įstaigas bei kalėjimus.

Kaip visame socialiniame gyvenime, taip ir reikšmingiausiam jo sektoriuje, šeimoje, reikia gilaus proto, šiltos, auklėjančios širdies, kuri vadovautų, padėtų ir įtaigotų jaunas žmones, ko žiūrėti ir ko paisyti, ren-

Juozas Vaišnys, S. J.

GYVATĖS NUODAI

Nors šį straipsni dedame į Jaunimo skyrių, bet labai patartina jį skaityti ir senimui. Tie biau rūš gyvatės nuodai yra labiau paplitę tarp senesniųjų, kuriuos išgelbėti jau labai sunku. Manome, kad bent jaunimas, geriau pažinęs šių nuodų baisumą, stengsis jų išvengti ir nepatekti į jų pragaištingą veikimą, žudantį ne tik atskirus asmenis, bet ištisas šeimas, organizacijas ir tautas.

Kandimas iš pasalų

Kanda liūtas ir kanda gyvatė, bet koks skirtumas! Liūtas, galingas girių karalius, puldamas savo auką, garsiai sustaugia ir sumauroja, kad net visos džiunglės sudreba. Jis savo planus ir norus visiems paskelbia – nepuola aukos iš pasalų. Visai priešingai elgiasi gyvatė. Tas biau rūš, silpnas purvinos žemės šliužas bijosi su kuo nors akis į akį susitikti. Gyvatė tūno susisukusi kur nors prie kelmo tarp apipuvusių lapų ir dreba, kad kas nors jai ant galvos neužminėtų. Ji griebia praeivį iš pasalų ir vėl greitai pasislepia nukritusiuose lapuose ar samanose. Liūtas ką nors

kantis gyvenimo draugą. Toksai auklėjimas, pradėtas dar gyvenimo rytmečio aušroje, gali daug padėti ir patarnauti tada, kai žmogus tikrai ir nuoširdžiai ieškos asmens, kuriam verta patikėti žemiškoji ir amžinoji laimė.

(Bus daugiau)

užpuola, norėdamas numalšinti alkį, bet gyvatės tikslai kitoki. Ji kanda praeivį iš baimės arba kažkokio neiškaus keršto ir neapykantos instinkto vedama. Tai žemas, visų paniekintas šliužas, bet jo nuodai daugeliui skausmus ir mirtį neša.

Ir tarp žmonių tokių šliužų pasitaiko, kurių širdyje yra prisisunkusių gyvatės nuodų. Jie spiaudo tuos nuodus į praeivius kerštu bei neapykanta persunktais šmeižtais, liežuvaivismis, apkalbėjimais ir visokiais tuščiais tauškalais. Jie nedrįsta tam šmeižiamam žmogių į akis pažvelgti, jie bijo jį veidas į veidą susitikti; apie jo tariamas klaidas ir išsigalvotus nusikaltimus jie plepa su gandų ištroškusiomis kūmutėmis tik už akių. Pradedama nuo gandų, įtarinėjimų, įsivaizdavimų, bet pagaliau jie eina iš lūpų į lūpas kaip "tikri faktai". Tokie "faktai" paprastai taip pradedami pasakoti: "Mano bobutės draugės viena gera pažįstama sakė mano draugės seseriai, jog ji girdėjusi iš

vienos patikimos kaimynės, kad..." Tai yra juokinga, bet drauge labai keista, kad tokių tuščių plepalų rimtai klausosi, jiems tiki ir juos už gryną pinigą ima didelė mūsų visuomenės dalis, net aukštus mokslus baigę inteligentai, ne tik moterys, bet ir vyrai.

Liūdna, kad ir jaunimas šiais nuodais pradeda vis labiau užsikrėsti. Teko girdėti, kad viename universitete, kur studijuoja daug lietuvių, šmeižtai ir apkalbos pasireiškia labai negarbinga ir grubia forma. Berniukas tyčia prisiplaka prie kokios nors rimtos mergaitės, su ja padraugauja ir pasikalba tik dėl to, kad paskui turėtų daugiau medžiagos prieš tą mergaitę visokius tuščius tauškalus ir ją kompromituojančius šmeižtus skleisti. Tai yra tikrai negarbingas, žemas, tiesiog šėtoniškas darbas! Prieš tokį asmenį turėtų kiti draugai sukilti, jį iš savo draugystės izoliuoti ir saugoti, kad jis nespiaudytų visai nekaltų mergaičių ar berniukų bauriais gyvatės nuodais. Juk tokie asmenys piktais šmeižtais sukompromituoja ne tik tą savo pasirinktą auką, bet šitokiu negarbingu elgesiu nužemina ir visą jaunimą.

Kiti tokių šmeižtų noriai klausosi, juos kitiems perduoda, bet labai vengia apie tai kalbėti su tuo asmeniu, prieš kurį tie šmeižtai sklinda. Tai yra didžiausia blogybė ir labai neišmintingas elgesys, kurs padeda šmeižtams sklirti. Jeigu, ką nors išgirdus, būtų stengiamasi tuoj suinteresuotą asmenį apie tai painformuoti, išsiaiškinti tų plepalų priežastis, išgirsti jo nuomonę, duoti progos jam pasiaiškinti, tada tos apkalbos galėtų greičiau pasibaigti. Beveik visuomet apie kokio nors asmens "klaidas" ir "nusikaltimus" kalbama su visais, išskiriant su juo pačiu. Tokiu

būdu tos kalbos greitai išsiplečia kaip gaisras, nieko apie tai apkalbamajam asmeniui nežinant. Jis tik pastebi, kad visi nuo jo šalinasi, keistu žvilgsniu jį palydi, jį sutikę, į kitą pusę akis nukreipia, su juo vengia kalbėti. Ir geriausių draugų elgesys yra kažkas, ko iki šiol nebuvo. Bet kas? Kokios to pasikeitimo priežastys? Kas čia įvyko? Visa tai jam yra paslaptis. Jis yra visų slaptai puolamas, iš pasalų kandamas, jam neduodama progos apsiginti. Kitiems iš to kartais gali būti juoko ir malonumo, bet apkalbamajam asmeniui yra tikra tragedija. Tai yra nekaltos aukos, kankinamos ir žudomos tarp laukiniško juoko tų niekšų, jokios garbės nevertų liežuvautojų.

Žemi tikslai ir liguistos priežastys

Pagrindinė visa to priežastis yra daugiau ar mažiau apgadinta žmogaus prigimtis. Užtenka tik pažvelgti į laikraščius ir pamatysime, kiek ten yra rašoma apie visokius nusikaltimus, vagystes, prievartavimus, žmogžudystes. Bet kaip mažai yra rašoma apie gerus darbus, apie kilnius asmenis, apie heroiską kai kurių žmonių elgesį. Žmogaus prigimtyje yra kažkoks instinktas, kurs jį traukia į blogį. Žmogus daug mieliau daro, kalba, skaito ir klauso tai, kas bloga. Žinoma, blogis jį vilioja dėl to, kad jis prisistato, apsisiautęs gėrio skraiste. Čia ir yra tikras žmogaus kilnumas ir išmintingumas – atspėti, kas yra po ta skraiste, atskirti tikrą gėrį nuo blogio, prisidengusio gėrio skraiste.

Palinkusi į blogį žmogaus prigimtis yra lyg šaknis, iš kurios išauga kitos konkretesnės priežastys, verčiančios žmogų piktai kalbėti apie kitus, juos niekinti, žeminti, šmeižti. Geriau paanalizavę šias priežastis,

pamatysime, kad gal pačios svarbiausios yra: *egoizmas, pavydas, kerštas ir menkavertiškumo kompleksas* (inferiority complex).

1. *Egoizmas*. Žmogaus puikybės neperneša, kad jis būtų žemesnis už kitus. Žmogus nori būti visa ko centras. Jei kitas aukščiau už jį kurioje nors srityje iškyla, stengiamasi jį sugniuždyti, suniekinti, pažeminti. Daug tikrai nemalonių pavyzdžių galime pastebėti ir tarp mūsų inteligentų: menininkų, daktarų, visuomenės veikėjų.

2. *Pavydas* giminiuojasi su puikyste ir egoizmu. Žmogus nori visko turėti daugiau už kitus, jis negali pakęsti, jei kiti yra už jį kuo nors pranašesni. Jeigu jis negali kito žmogaus turimų dvasinių turtų įsigyti, tai bent stengiasi kitų akivaizdoje nuo jo tuos turtus nuplėšti išsigalvotais šmeižtais ir liežuvavimais. Jeigu kitas yra visuomenėje branginamas ir vertinamas, jeigu jis turi daug draugų ir gerbėjų, tai pavyduolis pasiryžta jį draugų ir gerbėjų akyse nupiešti labai juodomis spalvomis, pasistengia jį su draugais sukirišnti, o gerbėjams parodo jį tokia šešėlyje, kuris užtemdo žmogaus garbę.

Jeigu žmonės ką nors smarkiai apkalba, gali būti ženklas, kad tas apkalbamasis asmuo, kuo nors yra žymus, nes nežymių asmenų paprastai neapkalba, neturėdami jiems ko pavydėti. Todėl dažniausiai šmeižtų ir apkalbų priežastis yra ne tų apkalbamųjų asmenų klaidos ir blogas elgesys, bet jų garsumas, populiarumas, pasisekimai, grožis, gabumai, turtingumas ir kitos savybės, kurių kiti jiems pavydi. Toks žmogus, kuris neturi charakterio nei savo aiškios nuomonės, kurs visiems nori būti geras ir visiems šunuodegauja, neturi priešų nei šmeižikų. Bet jeigu žmo-

A. Rūkštelė

Dukters Eglės portretas

gus yra veiklus, turįs aiškią liniją ir tvirtą charakterį, jeigu jis kovoja prieš blogį ir skleidžia gerį, dažniausiai jisai susilauks daug priešų. Todėl visai teisingai Mussolini sakydavo: "Daug priešų — daug garbės." Žmonės turi keistą instinktą — nustumti nuo sostų vadus. Visiškai nekreipia dėmesio į jų gerus darbus ir geras savybes, bet knisinėjasi, kad atrastų kokią nors klaidelę, kurią paskui išpučia, padidina, pakeičia ir leidžia iš lūpų į lūpas, iki iš mažutės adatos didelis vežimas priskaldomas.

Jeigu žmonės, girdėdami tokius plepalus, būtų protingi ir mokėtų atskirti pelus nuo grūdų, tai suprastų,

kad tos šmeižikų strėlės, svaidomos į kitus, grįžta, kaip bumerangas, į tuos, kurie, jas sviedžia. Jeigu žmogus prikiša kuriam nors kokią ydą, galima spėti, kad jis pats yra tos ydos vergas. Jis nori nukreipti žmonių dėmesį nuo savo klaidų, priskirdamas jas kitiems. Todėl, stebint tokius plepius, galima tuoj suprasti, kad jeigu jie kitus kaltina gašlumu – patys juo dega; jeigu jie kitiems pri-meta pavydą – patys jo pilni; jeigu jie kitus įtaria nesąžiningumu – patys neturi sąžiningumo.

3. *Kerštas.* Neretai pasitaikanti šmeižtų priežastis yra kerštas. Liūd-nų šios rūšies pavyzdžių mūsų aplinkoje yra pilna. Vienoje apylinkėje buvo paskleista biauriausių gan-dų prieš vietinį kunigą, kurį pirmiau visi gerbė. Ištyrus tų gandų priežas-tį, buvo rasta, kad juos pradėjo skleisti toje apylinkėje gyvenanti našlė, kurios nesutiko tas kunigas lankyti ir su ja flirtuoti. Viename uni-versitete sklido tiesiog netikėtini gan-dai prieš labai rimtą mergaitę. Pasi-rodė, kad juos skleidė to paties uni-versiteto studentas iš keršto, kad ji neinanti su juo šokti ir nesutinkanti drauge važiuoti į kiną.

4. *Menkavertiškumo kompleksas.* Kai kurie žmonės yra geri ir gailės-tingi su mažesniais ir silpnesniais už save, bet juodina ir niekina tuos, ku-rie kokioje nors srityje yra už juos didesni. Jeigu jie negali atkreipti į save kitų dėmesio savo protu ar ki-tais kokiais nors sugebėjimais, tai stengiasi to pasiekti, apkalbėdami kitus. Kartais tam tikrose draugijose (ypač moterų) dėmesio centru tam-pa ta, kuri moka visokių išsivalvotų istorijų ir plepalų paskleisti. Viena moteriškė buvo per mažo protelio, kad galėtų pasikalbėjimuose su kito-mis ką nors naujo ir išmintingo pasa-

kyti. Į ją niekas nekreipdavo dėme-sio. Kai ji pradėdavo kalbėti, visos nuo jos šalindavosi, nes ji visuomet "nukalbėdavo". Tada ji griebėsi ki-tokių metodų. Norėdama "pasireikš-ti", užvesdavo tokias kalbas: "Ar jūs girdėjote, ką pradėjo ponė X su dak-taru Y kombinuoti? Kartą einu į par-ką pasivaikščioti, gi žiūriu – juodu sėdi ant suolo...". Ir paskui toji "kū-mutė" pradeda visokias išsivalvotas istorijas pasakoti ir visaip tą ponė ir daktarą juodinti. Kitos išsižiojusios klausosi ir trauko pečiais: "Ar tu ma-tai, ar tu matai... o mes manėme, kad tas daktaras yra garbingas žmogus, mes tą ponė laikėme padoria motė-riške..." Ir tokiu būdu ta liežuvauto-ja, kurios protelis yra daug silpnes-nis už liežuvį, vis dėlto tampa mo-terų kompanijoje susidomėjimo cen-tru. O pagaliau ir vyrai, iš savo žmo-nų tų sensacijų prisiklausę, prade-da tarp savęs tą ponė ir daktarą savo liežuviais vanoti. Ar tai ne gė-da? Štai kas mūsų visuomenės po-kalbiams duoda toną – vienos atsi-likusios, neišsiauklėjusios ir nepro-tingos moterėlės liežuviai!

Jeigu žmogus jaučia savo menka-vertiškumą, jeigu jo sąžinė yra dėl ko nors nerami, jeigu jis pastebi sa-vyje įvairių klaidų ir silpnųjų, jis stengiasi ir kitus tokioje šviesoje pa-rodyti, kad jaustųsi ne vienas... Jis kalba apie kitų nuodėmes, kad užtu-šiotų savąsias. Jis, lyg ta gyvatė, kanda kitus, kad jie neužmintų jam ant galvos, kad jie pirmutiniai nepradėtų kalbėti apie jo nusikaltimus ir klaidas, kad jie neiškeltų viešumon jo silpnumo, menkavertiškumo, nesu-gebėjimo.

Protingi ir išsilavinę žmonės randa naudingesnių temų, kuriomis gali kitus sudominti. Jeigu žmogus yra už kitą tikrai daugiau išsilavinęs,

Tėviškė

A. Rūkštelė

jis paprastai nekalbės apie kito neišsilavinimą. Jeigu moteris yra tikrai graži, ji nekalbės apie savo draugę, jog ji esanti negraži. Jeigu žmogus yra tikrai šventas ir tobulas, jis nekalbės apie kitų ydas ir netobulumus. Taigi, šmeižtai ir apkalbos visados parodo, kad žmonių juodintojas yra juodesnis už tuos, kuriuos jis juodina. Kas kitus apkalba, pats įrodo, kad jis kokiu nors būdu yra už juos žemesnis.

Prie apkalbėjimo priežasčių dar galime pridėti ir tinginiavimą. Jeigu žmogus neturi ko veikti, jis tada bent savo liežuvį paleidžia į darbą. Apkalbos labiausiai plinta ne ten, kur žmonės susirenka kokiam nors rimtam darbui, bet ten, kur susirenkama tik laiką praleisti. Tad jeigu koks nors "inteligentas" ar "visuomenės veikėjas" pradeda kitus šmeižti, kiek-

vienam turėtų būti aišku, kokia yra jo inteligencija ir koks veikimas.

Skaudžios pasekmės

Šmeižtai ir apkalbos tikrai yra žemas, negarbingas, rimto žmogaus nevertas dalykas. Bet būtų klaidinga, jeigu mes į tai nekreiptume jokio dėmesio. Pasyvaus laikymosi čia neužtenka. Tiesa, kad toki neišmintingi menkaverčių žmonių plepalai neverti rimto žmogaus dėmesio, tačiau būtų nusikaltimas pasyviai jų atžvilgiu laikytis, prisiminus kartais labai skaudžias ir tragiškas tokių plepalų pasekmes.

Yra tokių gyvačių, kurios vienu kandimu padaro tris žaizdas. Ir apkalbėdamas žmogų, padarai tris žaizdas: tam, kurį apkalbi, tam, kuris klausosi, ir sau pačiam. Apkalbamajam nuplėši garbę, papiktini besiklausantįjį, o pats padarai kartais

labai sunkią nuodėmę, gal dar sunkesnę už žmogžudystę, vagystę ar svetimoteriavimą. Gal tai yra perdėta, perdaug griežtai pasakyta? Visai ne! Argi žmogui garbė kartais yra ne brangesnė už pačią gyvybę? Kai žmogui nuplėši garbę, sugadini jo vardą, sukompromituoji jį visuomenėje, – bet kokia veikla, bet koks darbas, net ir pats gyvenimas toje apylinkėje jam yra neįmanomas. Kartais toks žmogus turi palikti net savo gimtąją vietelę ir keltis kitur, kur tie paskleisti gyvatės nuodai jo nepasieks.

Gal sakysi, kad apie kitus truputiuką pakalbi tik iš lengvapėdiškumo, be jokios blogos intencijos? Bet ar nebus nusikaltimas, jei iš lengvapėdiškumo nužudysi žmogų? Ar teismas nebaudžia to, kurs suvažinėja gatvėje žmogų tik iš neatsargumo ir lengvapėdiškumo? Gal vis dėlto sunku suprasti, kad šmeižtais yra žmogus žudomas, bet reikia pagalvoti, kad ir dvasinė žaizda, kurią padarai kito žmogaus širdyje, jam kartais yra skaudesnė ir baisesnė už pačią mirtį.

Krikščioniškosios moralės mokslas čia yra labai aiškus. Sunki nuodėmė yra tada, jei nekaltam žmogui padaroma didelė skriauda, vis tiek ar fizinė ar dvasinė. Jeigu kitą savo elgesiu įstumsi į tokią padėtį, kad jis turės daug kentėti, rūpintis, verkti, naktimis nemiegoti, ar toks tavo elgesys nebus sunkus nusikaltimas? Žinoma, kad bus. Ar nebus žmogui padaryta labai didelė žala, jeigu savo išsigalvotais šmeižtais nuplėši garbę ir gerą vardą, ypač tokiam, kuriam geras vardas yra būtina sąlyga savo pareigoms atlikti, pvz., kunigui, daktarui, advokatui, organizacijos ar kokios nors bendruomenės vadovui? Aišku, kad tokiam žmo-

gui bus padaryta labai didelė žala, gal būt, bus visiškai suardytas jo gyvenimas, todėl šmeižikui, be abejo, bus didelis nusikaltimas – sunki nuodėmė.

Net ir apie tikrai įvykusias kurio nors asmens nuodėmes negalima kalbėti, jeigu jos yra slaptos, kitiems nežinomos. Jeigu kas nors viešumon iškelia kito slaptą sunkią nuodėmę, tai jis pats sunkiai nusideda. Žinoma, yra atvejų, kada ne tik galima, bet ir reikia kam nors pranešti apie kito nusikaltimus, kada to reikalauja artimo meilė. Reikia policijai pranešti apie piktadarių nusikaltimus, reikia tėvams ir auklėtojams pranešti apie blogą vaikų elgesį, reikia kokios nors organizacijos vadovybei pranešti apie norimo atsakingoms pareigoms paskirti asmens klaidas ir ydas, jeigu žinoma, kad jos kenks toms pareigoms ir pačiai organizacijai, reikia mergaitei pranešti apie to vyro ydas, už kurio ji rengiasi tekėti, jeigu tos ydos, po vestuvių pastebėtos, gali suardyti jų šeimos laimę. Iš artimo meilės apie tai su tam tikrais asmenimis kalbėti nėra jokio nusikaltimo, toks elgesys nėra išdavikiškas. Priešingai, būtų nusikaltimas tylėti. Kartais apie tai kalbėti gali būti labai sunku, bet tai yra ženklas, kad toks kalbėjimas nebus šmeižtas, bet artimo meilės darbas. Savaiame aišku, kad tai pranešti galima tik suinteresuotiems asmenims. Būtų nusikaltimas apie tai kalbėti su kitais, pašaliniais asmenimis. Kas daroma iš artimo meilės – yra gera, bet kas daroma, norint kitą apjuodinti, pažeminti, sukompromituoti – yra bloga ir nuodėminga.

Jeigu pagalvosime, rasime šimtus pavyzdžių, kur šmeižtai ir apkalbos supiudo draugus, suardo žmogaus charakterį ir visą gyvenimą, iš-

skiria šeimas, atneša tarp žmonių neapykantą, užgesina meilę, ištumia kitus į nusiminimą ir nepasitikėjimą žmonėmis. Jeigu nebūtų pasaulyje šių gyvatės nuodų, jis būtų daug gražesnis ir šviesesnis.

Apkalbos, lyg miško gaisras, vis labiau plinta ir plinta. Jas sustabdyti yra be galo sunku. Jeigu prieš jas turėsi labai gerų ir aiškių argumentų, kova bus vis tiek sunki. Žmonės tų argumentų neklausys. Jau minėjome, kad žmonėms maloniau klausytis to, kas bloga, bet ne to, kas gera. Jeigu apie žmogų kitiems papasakosi gražiausių dalykų, jie tuoj bus užmiršti. Bet paminėk ką nors bloga – tuoj visi tai labai gerai įsidėmės ir pasakos kitiems su dideliu malonumu. Šmeižtas yra kaip mažas akmenukas, nusiųstas nuo kalno viršūnės. Krisdamas jis išjudina kitus akmenis, tie akmenys krisdami išjudina dideles uolas, sniegynus, kurie kartais pakalnėje palaidoja ištisus kaimus. Kartais prieš artimą pasakomas mažas žodelis, bet, eidamas iš lūpų į lūpas, vis didėja ir didėja, ir nežinia kuo visa tai pasibaigs.

Vaistai

Gyvatės nuodai mirtį neša, bet vis dėlto, laiku suskubus ir tinkamus vaistus pavartojus, tie baisūs nuodai gali būti nugalėti. Panašiai yra ir su šmeižtų nuodais. Jeigu laiku pradėsi kovą ir kovosi rimtai, tiesa turės laimėti. Kiekvienas žmogus, kuris tik gali į šią kovą stoti, artimo meilės įsakymu yra įpareigotas kovoti. Kovos metodai yra tie patys kaip ir prieš kiekvienos gyvatės nuodus. Pirmiausia reikia sulaukyti, kad nuodai toliau nepūstų, paskui reikia stengtis juos ištraukti iš kūno ir pagaliau įleisti atitinkamų vaistų.

Išgirdus kokį nors gandą, reikia stengtis tuoj jį sustabdyti, niekam jo daugiau nepasakoti. Jei galima, reikia stengtis surasti tų gandų priežastis ir jas iš šaknų pakirsti. Tiems, kurie tuos gandus iš kitų yra išgirdę, paaiškinti, kad visa tai galima visai kitaip interpretuoti. Kartais mėgstama kalbėti, kad tas ar kitas asmuo labai laisvai elgiasi su kitos lyties asmenimis ir turi blogas intencijas. Bet tas intencijas geriau pažinus, paaiškėja, kad tai yra tik draugiškumo ir nuoširdumo parodymas. Panašiai yra ir su kitais įtarinėjimais ir klaidingais žmogaus intencijų aiškinimais. Gal Dievo akivaizdoje tie žmogaus veiksmai, kuriuos mes laikome nuodėmingais, blizga kaip gražiausi perlai. Ne mums spręsti apie žmogaus intencijas, ne mums jį teisti. Paalikime tai Teisėjui, kurio sprendimas bus teisingesnis negu mūsų, kartais taip silpnų trumparegių. Jeigu mes geriau pažintume to žmogaus charakterį, jeigu suprastume jo intencijas, tai gal turėtume ant kelių prieš jį pulti dėl tų pačių veiksmy, dėl kurių jį purvais drabstome.

Reikia apie žmogų kalbėti, juk jis gražiausias Dievo kūrinys. Bet užtat taip ir reikia kalbėti, kaip apie Dievo kūrinį. Reikia rasti kiekviename žmoguje vienokį ar kitokį dieviškos išminties ir grožio pasireiškimą. Niekindami Dievo kūrinį, mes nieki name patį Kūrėją. Įžeisdami žmogų, mes įžeidžiame ir Dievą, nes Jis pats pasakė: "Ką padarėte vienam iš šitų mažutėlių, man padarėte."

Ar mes tarp aukso ir perlų būtinai stengsimės surasti dulkių ir purvo, ar tarp dulkių ir purvo ieškosime aukso ir perlų? Matai, kad tas žmogus gašlus, bet nežinai, kiek jis su savimi kovoja, nematai, kiek jis turi artimo meilės. Štai kitas tau atrodo

A. Tamošaitis, S. J.

UŽ KARĄ AR TAIKĄ ?

Vieningai, sutartinai kyla iš lietuvių ir visų kitų žmonių, mylinčių teisę ir laisvę, pasmerkimas Vakarams: kada galų gale baigs savo neišmintingą, o drauge pavojingą ir galingą brangiai kainuoti flirtą su Maskvos despotais ir prabils ne tuščiais žodžiais, popierio protestais, bergždžiais prašymais įsileisti stebėtojus, o realiu ultimatumu nešdintis, iš kur atėję? Deja, tame vieningai sutartiniame koncerte režia ausį disonansas: kažkas groja ne tą melodiją. Ar ne tiesa, kad politinei padėčiai išsiempiant ir mūsų širdyse suplazdėnant vilčiai, jog bus atėjusi išlaisvi-

labai piktas, nemandagus, bet jeigu tu turėtum jo charakterį ir jo išauklėjimą, kažin kaip su tavimi būtų?

Jeigu mes galime pakilti į baltas kalnų viršūnes, į tyrą dangaus mėlynę, dėl ko terliotis purve? Jeigu mes galime savo artimo dulkes nuplauti tyru vandeniu ir žaizdas patepti gydančiu balzamu, dėl ko ant jo galvos pilti pamazgas ir jį svaidyti akmenimis? Mūsų tikslas ir uždavinys – atnešti pasauliui šiek tiek grožio, bet ne baurumo. Neaptemdykime pasaulio kaip juodi debesys, bet nušvieskime gražesnėmis spalvomis kaip skaitūs saulės spinduliai.

nimo valanda, iš aukštų ir atsakingų vietų pasigirsta raginimai melstis, kad tik nekiltų karas, kad kokiu nors būdu būtų surasta kompromisų, kad tik būtų taikingai nusileista? Atsiranda net norinčių pasmerkti šių laikų karą, kaip neleistiną, priešingą krikščioniškajai dorovei.

Tie sąskambį ardą garsai juo nemalonesni, kad ateina ne iš kokio eilinio instrumento, o iš paties dirigento, grojančio pirmuoju smuiku – Bažnyčios, įkurtos stovėti teisės ir laisvės sargyboje ir vesti žmones į tiesą. Ar tad mes, norėdami būti ištikimais jos vaikais, turime pakelti skrybėlę ir atsisveikinti su viltim, kad pavergėjui bus suduotas lemiamas smūgis, partiesias jį ant žemės, ir gyventi vien iliuzijomis apie komunizmo vidinį pasikeitimą arba, ko gero, pačių pavergtųjų tautų išsilaisvinimą be išorės pagalbos? Ir drauge su kitais išversti akis nustebus, kad geras katalikas gali pasisakyti už karą? Į tai atsakymas labai trumpas. Ką kiti tvirtintų apie šių dienų karo neleistinumą, šv. Tėvas – vyriausioji Bažnyčios galva – jį laiko ne vien leistinu, bet tam tikrose aplinkybėse net įpareigojančiu tautų sąžinė. Tai paliudys sekanti ištrauka iš jo pasauliui pasakytos kalbos 1948 m. Kalėdų proga.

"Tikrai krikščioniška taikos valia", yra Pijaus XII-jo žodžiai, "reiškia jėgą, o ne silpnybę ar suglebusį abejingumą. Joje atsispindi amžinojo ir visagalio Dievo taikos valia. Dėl to kiekvienas užpuoliko kėsinišasis į turtus, kuriuos dieviškasis taikos potvarkis įpareigoja, iš vienos pusės, gerbti ir garantuoti, iš kitos – saugoti ir ginti, yra nuodėmė, nusikaltimas, atentatas prieš Dievo – pasaulio sutvėrėjo ir tvarkytojo – didybę. Jei kuri tauta, patekusi į neteisėto užpuolimo pavojų arba jau tapusi tokio užpuoliko auka, yra pasiryžusi galvoti ir elgtis krikščioniškai, tuosyk jai nevalia pasilikti pasyviai abejingume. Juo labiau vienybės ir solidarumo ryšiai draudžia kitoms tautoms tokiu atveju būti vienbešališkais, neutraliais stebėtojais. Kas įvertins visą tą žalą, kilusią praeity iš tokio abejingumo, visiškai svetimo krikščioniškajai galvosenui, kuriuo tautos reagavo į karu grasinantį užpuoliką? Kas gi nemato, koks iš jo kyla netikrumas ir saugumo stoka "didiesiems", o ypač "mažiesiems"! Bet gal iš to kilo kokia nors kitokia nauda, tuos nuostolius atsverianti? Priešingai! Tai tik dar labiau užtikrino ir padaršino užpuolimo autorius ir šalininkus...

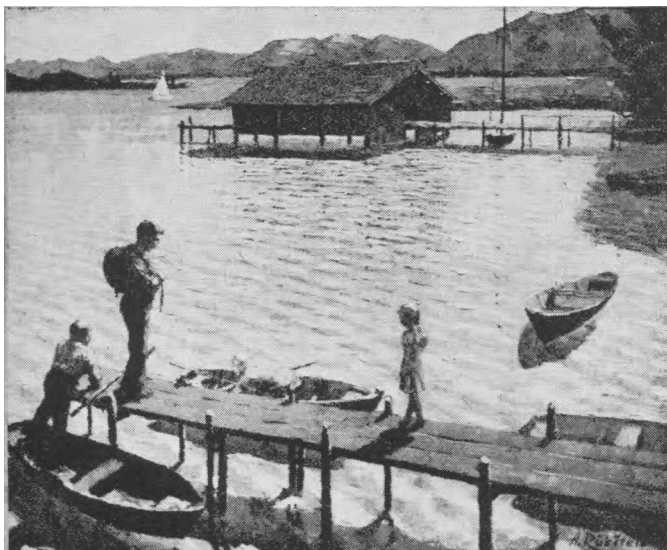
Atsirėmusi į Dievą ir Jo nustatytą tvarką, krikščioniškoji taikos valia yra tad tvirta kaip plienas. Ji yra visai kas kita negu kažkoks žmoniškumo sentimentas – per dažnai parentas vien momento jausmais, – pasmerkęs karą dėl jo baisumo ir žiaurumo... Šitoks sentimentas kaip tik ruošia dirvą bergždžiams ir apgaulingiems kompromisams, bandymams gelbėti save kitų sąskaiton, o svarbiausia – užpuoliko sekmei.

Šitos tiesos šviesoje aišku, jog nei iš karo kyla skausmai ir blogy-

bės, nei jo atnešamo pelno apskaičiavimas negali nulemti atsakymo, ar leista arba, konkrečioms sąlygoms susidėjus, net būtina (jei tik yra pasisekimo vilties) pasipriešinti užpuolikai jėga. Vienas tačiau dalykas tikras: taikos įsakymo – išplaukiančio iš dieviškosios teisės – tikslas yra saugoti žmonijai Tvėrėjo patikėtus turtus. O tarp tų turtų kai kurie yra tokios didžios svarbos žmonių bendruomenei, kad juos ginti nuo neteisėto užpuolimo yra pilnai leista, be jokių abejonių. Tos gynybos imtis yra taip pat įpareigota visa tautų šeima; joms nevalia palikti vienos užpultos tautos. Tvirtas įsitikinimas, jog ta pareiga nepaliks neišpildyta, atgrasins užpuoliką ir tokiu būdu karo bus išvengta arba, blogesniu atveju, sutrumpintos jo kančios" (Acta Apostolicae Sedis, 1949, 13-14 p.).

Kaip paprastai, Bažnyčios skelbiamą tiesą patvirtina sveikas protas. Ką jis sako apie modernaus karo neleistinumą? Sykį Vokietijoje, dalyvaujant pačiam prezidentui Hindenburgui, buvo diskutuojama mirties bausmė. Teisingumo ministeris papasakojo neseniai matęs jos įvykdymą žmogžudžiui. Padariusi tokį šiurpų išpūdį, kad nuo to laiko tapęs mirties bausmės priešu. Hindenburgas šypsodamasis pastebėjo: "Pone ministeri, leiskite paklausti, ar Tams-tai jau teko matyti ir pačią žmogžudystę?" Panašų klausimą galime pastatyti tiems, kurie svaičioja, jog dėl savo baisumo nūdienis karas esanti neleistina priemonė: ar žino, kaip baisu yra šiandien be karo? Paimsim tik vieną šalį, kaip pavyzdį – Kiniją.

Sovietų Rusijoje bolševikams bestiprinant savo valdžią, per 15 metų buvo išžudyta 15 milijonų žmonių. Tas skaičius nukrečia šiurpu. Tačiau Kinijoje dar nespėjo sueiti 7 metai

A. Rūkštelė

Chimsee (Bavarija)

nuo komunistų perversmo, ir per tą laiką jau išskersta 20 milijonų! Raudonosios Kinijos valdžia tų mirties bausmių neslepia. Priešingai, norėdama žmones įbauginti ir išmokyti reikiamo paklusnumo, egzekucijas vykdo viešose vietose ir jų statistikas paskelbia vietos laikraščiuose (plg. R. L. Walker, *China Under Communism*, Yale University Press, 1955, 219-220 p.). Tai dar ne viskas. Prie šių likviduotųjų reikia dar pridėti 24 milijonus žmonių, sugrūstų į 5.000 koncentracijos stovyklų. Tie skaičiai, gerai dokumentuoti, buvo patvirtinti Laisvosios Kinijos delegato Jungtinėms Tautoms, Dr. C. L. Hsia (plg. *New York Times*, 1954 m. balandžio 24 d.).

Ir tai dar ne viskas. Prie to pridėtiną teroras, kuriame kinų tauta dieną naktį gyvena. Viena kinė, 1956 m. pabėgusi į Hong Kongą, pasakė: "Jūs gailitės mūsų, kad kenčiame al-

kį ir neturime kuo apsirengti. Tai niekis, palyginus su ta baimė ir netikrumu, kurs laiko mus surakinęs!" Iš įvairių šaltinių ateinančiomis žiniomis kinai – viena iš atspariausių ir gajausių tautų – šiandien yra palaužta, praradusi viltį ir valią priešintis. Kad tai įvyko per tokį trumpą laiką, nustebino net pačius komunistų budelius. 1955 m. Mao-Tse-Tungas, trindamas iš džiaugsmo rankas, pareiškė, jog kolektyvizacija ir kitos reformos, planuotos 15-ai metų, lengvai dabar bus atliktos per 5! Toks yra šios dienos kinas – be savo valios, be nuosavybės, be džiaugsmo, drebęs baimė valstybės vergas.

Kažin kiek tokių vergų šiuo metu Kinijoje? 600 milijonų. Tas skaičius, be abejo, nepadaro mums daug įspūdžio. Dėl to jį išreikšime vaizdesniu būdu. Kinijoje yra tiek gyventojų, kiek būtų, sudėjus drauge visa Kanada, Jungtines Valstybes, visą Vidurio ir Pietų Ameriką, Afriką ir Australiją; ir dar turėtume pridėti Švediją, Norvegiją ir Daniją magaryčių. Va, ką reiškia 600 milijonų! Kam tai atrodo neįtikėtina, gali lengvai įsitikinti, paėmęs bet kurias pasaulio gyventojų statistikas. Ir ką reiškia, jei dabartinė padėtis tęsis dar kitus 7 metus ar dar ilgiau? Ar ne tai, jog kraštas, savo gyventojų skaičium prilygsta keturiems didžiuliams kontinentams, turės ir toliau gyventi kalėjimo ir mirties baimėje, be pačių elementariausių žmogaus asmeniui priklausančių teisių? Ar ne tai, jog tiek pat – ar dar daugiau – bus pridėta prie to milžiniško skaičiaus jau nužudytųjų ir sugrūstų į priverčiamojo darbo stovyklas? Faktas, jog Stalinas ir jo metodai vėl pradėti girti ir garbinti, tą galimybę daro labai realią. Modernusis karas žiaurus, nėra abejonės. Tačiau padėtis,

kurioje neviena tautų šiandien priverstos gyventi, yra nemažiau žiauri!

Netrūksta darančių gražiai skambanti, bet visiškai klaidingą skirtumą. Karas esąs leistinas vien tada, kai užpuolama nauja šalis, bet draudžiamas išvaduoti jau užpultai ir pavergtai. Konkrečiu pavyzdžiu, būtų pateisintas apginti, pvz., Sovietų užpultai Austrijai, bet ne išvaduoti Vengrijai. Pagal krikščionišką dorovę tarp tųdviejų atvejų nėra jokio esminio skirtumo: ir vienas ir antras reiškia nemažiau niekšišką užpuolimą. Jei valdą asmenys nuolatos ir aršiausiu būdu žaloja visuomenės gerovę, tuo pačiu praranda teisę valdyti, nes valdžia yra tautos gerovės statyti, o ne jai griauti. Jei tokie valdantieji vis vien stengiasi prie valdžios vairo ir toliau pasilikti, prilygintini bet kokiam užpuolikai, siekiančiam ją sau paglemžti. Dėl to, grįž-

tant prie minėto konkretaus pavyzdžio, daug teisingiau tvirtinti – jei nenorim išprievartauti šv. Tėvo žodžių ir sveiko proto, – kad tauta, per eilę metų vaitojusi po jai primestu despoto jungu ir prieš jį sukilusi, pirmoje eilėje turi teisę į laisvų šalių šeimos pagalbą ir apsaugą, užpuolikai vėl ją apglėbiant savo plieno nagais. Juo labiau tada, kai kone visa tauta su ašaromis maldaute maldauja nepalikti vienos ir ateiti į pagalbą!

Tariamasis disonansas, užsimintas pradžioje, kyla ne iš to, kad Bažnyčios smuikas kitokią melodiją groja, bet iš to, kad jo balsą daugelis klaidingai interpretuoja. Tiek lietuviai, tiek kiekvienas kitas laisvę ir teisę mylįs žmogus, tiek Bažnyčios Vado lūpos, tiek pagaliau sveikas protas byloja vieną ir tą pačią kalbą, skamba ta pačia vieninga, sutartina melodija.

KRIZĖ KOMUNIZME?

Duodame Mijolan Djilas straipsnio santrauką apie komunizmo krizę Rytų Europoje. Mijolan Djilas daug metų buvo Tito dešinioji ranka. Vėliau stojo opozicijon ir už tai buvo išmestas iš Komunistų Partijos Centrinio Komiteto. Už šitą straipsnį buvo įmestas kalėjiman trejiems metams.

Redakcija

Tarp Lenkijos komunistų maišto ir Vengrijos revoliucijos yra visa epocha, nors tie du įvykiai buvo beveik tuo pačiu metu. Pasikeitimai Lenkijoje reiškia tautinio komunizmo triumfą, kurį kiek skirtinga forma jau pergyvenome Jugoslavijoje. Vengrų sukilimas yra visai naujas reiškinys, gal būt, nemažiau reikšmingas kaip 1791 m. revoliucija Prancūzijoje ar spalių mėn. revoliucija Rusijoje.

Mat, jugoslavų ir lenkų tautinis

komunizmas buvo pirmiausia komunistų partijos rezistencija prieš Maskvą, paskatinusi priešintis ir liaudį. Bet Rytų Europos komunistų rezistencija prieš Maskvą kyla iš liaudies nepasitenkinimo. Ten jis iš pradžių pasirodė nepažabojamas ir peržengęs tautinio komunizmo ribas. Ten riboti protestai prieš n e l y g u m ą su M a s k v a pradėjo p a s i k e i s t i į protestus prieš s a v ą j ą komunizmo sistemą, kaip pvz. Vengrijoje.

Prieš komunizmą, ne prieš socializmą, kaip norėtų tvirtinti kai kurios dešinėsios grupės Vakaruose.

Žvelgiant platesniu žvilgsniu, net ir Gomulkos įkopimas valdžion reiškia kompromisą tarp Maskvos ir neramių lenkų tautos masių. Mat, su nepriklausomybės gavimu nuo Maskvos ir tam tikromis reformomis Gomulka greitai turės atsirasti kryžkeleje. Sunku pasakyti, kur pasuks jis ir lenkų tautinis komunizmas, atėjus apsisprendimo momentui: nepriklausomybės ir laisvės ar naujon priklausomybės nuo Maskvos totalitarinio režimo, būtino išlaikyti komunistų valdžios monopolį.

Panašiai ir Vengrijoje Maskva leido užkopti valdžion tautiniam komunizmui su Imre Nagy. Tačiau Nagy būtų galėjęs išlaikyti net ir tautinį komunizmą Vengrijoje tik su sovietų durtuvų pagalba, kas vis tiek būtų grėšę jam žūti. Suprasdamas Maskvos dviprasmišką žaidimą, Nagy drąsiai apsisprendė paaukoti partiją bei komunistų valdžią ir pasirinkti savo kraštui laisvę. Jo vyriausybė ūmai tapo tautinės rezistencijos simboliu. Maskva, nebegalėdama apvaldyti lenkų tautinio komunizmo, pasiryžo Vengrijos laisvos nepalikti, bet ją okupuoti. Taip Maskvos imperializmas nutraukė nuo jos paskutinę "socializmo" skraistę.

Jeigu vengrų revoliucija nebūtų tapusi užslopinta, būtų atnešusi jiems politinę demokratiją. Ji būtų dariusi didelės įtakos komunistiniams kraštams, neišskiriant nei Sovietų Sąjungos. Ji taip pat būtų aiškiai įrodžiusi, kad totalitarizmas, t. y. diktatūra, nėra darbininkų apgynimui nuo išnaudojimo, bet kad ir tas visuomet pabrėžiamas išnaudojimas yra tik biurokratijos ir diriguojančios klasės intertekstas tikram darbininkų išnaudojimui.

Taip vengrų revoliucija grėšė demaskuoti sovietinę sistemą kaip totalitarinį valdymą naujos išnaudotojų klasės – komunistų partijos aukštųjų pareigūnų grupės.

Maskvai tada nebūtų buvę lengva nuslėpti ir savo vidujinius sunkumus partijoje bei liaudyje, ką ji iki šiol vis slėpė savo pasisėkimu užsienyje ir vykdymu savo "pasaulinės misijos" arba uždavinio padėti išigalėti socializmui visame pasaulyje. Tokiu būdu būtų pradėję vystytis nauji įvykiai ir Sovietų Sąjungoje. Lūkuriavimai, ginčai, nepastovumas metodų vartojime, viena kitai prieštaraujančios laikysenos ir kiti faktai jau kalba apie tokius lūžius ir kovas Sovietų Sąjungą valdančioje grupėje.

Žmonijos istorijos pasikeitimas vyksta dabar Rytų Europoje. Ten yra tos raidos centras. Niekas negali aiškiai pramatyti, kokia bus galutinė Maskvos laikysena. Nežiūrint sovietų represalijų Vengrijoje, Maskva negali sulaikyti šio pasikeitimo proceso, gal tokiu būdu jį įstengs tik suvėlinti. Vengrų revoliucija padarė komunizmui neužgydomą žaizdą. Krizė yra ne tik Sovietų Sąjungoje ir jos satelitinuose kaimynuose, bet pačios komunistų sistemos viduje – sovietiniame imperializme ir sąmoningose priespaudos sistemoje. Tautinis komunizmas yra tik viena evoliucijos ir dabartinio komunizmo išnykimo fazė.

Berods, nėra jokio abejojimo, kad likusis pasaulis, gal būt, pirmą kartą nuo bolševikų užkopimo valdžion gali tiesioginiai ir pozityviai turėti įtakos šiems pasikeitimams. Komunizmas pasaulyje dabar pergyvena audringas dienas. Rytų Europos tautos yra naujų kovų akivaizdoje – heroiškų kovų už savo laisvę ir nepriklausomybę.

RELIGINĖS MUZIKOS KONCERTAS ČIKAGOJE

Šių metų balandžio mėn. 7 d., 4 val. po pietų, Šv. Kryžiaus bažnyčioje Čikagos Lietuvių Menininkų Klubas ruošia *religinės muzikos koncertą*. Koncerto programą išpildys žymūs muzikai: vargonų virtuozas Jonas Žukas, Talino ir Stockholmo operų tenoras Eedo Karrisoo, bosas - baritonas Stasys Citvaras, Kauno operos solistė Aliodija Dičiūtė - Trečiokienė ir smuikininkas Alfonsas Paukštys. Akompanuos Stepas Sodeika ir Antanas Nakas. Visa Čikagos visuomenė yra nuoširdžiai kviečiama šiame tikrai nepaprasto muzikinio turtingumo koncerte dalyvauti.

“JAUNIMO NAMŲ” STATYBA

Čikagoje Tėvų Jėzuitų statomi "Jaunimo Namai" smarkiai kyla aukštyn. Ateinantį rudenį jau bus galima jais naudotis. Juose bus dvi didelės salės, erdvios klasės Aukštesniajai Lituanistikos Mokyklai ir specialūs būklai jaunimo organizacijoms. Visuomenė šį darbą nuoširdžiai remia. Už tai jai esame labai dėkingi. Galutiniam namų užbaigimui dar reikės nemaža lėšų. Aukas galima siųsti šiuo adresu: Jesuit Fathers, 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

Jau išėjo iš spaudos T. Bruno Markaičio, S. J. įdomi knyga, vardu

ŠIRDIES GELMĖ.

Knygoje įdomiu stiliumi yra išnagrinėta daug svarbiu mūsų tikėjimo ir gyvenimo klausimu. Gražus dail. Algirdo Kurausko viršelis ir švarus Nekalto Prasiidėjimo Seserų spaustuvės darbas.

Knyga galima gauti "Laišku Lietuviams" Administracijoje. Kaina \$2.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Bruno Markaitis, S. J. ŠIRDIES GELMĖ. Tėvų Jėzuitų leidinys. Aplankas dail. A. Kurausko. 146 psl., kaina \$2.

J. Savickis. ŽEMĖ DEGA, II dalis. Išleido Terra. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kieti viršeliai, 414 psl., kaina nepažymėta.

Šioje knygoje įdomiai atpasakoti autoriaus atsiminimai iš 1941–1946 m. laikotarpio, kai jam teko gyventi įvairiose Vakarų Europos valstybėse, siaučiant karui.

MINTYS IR DARBAI. Trečioji metinė Santaros knyga, 1956-57 m. Redaguoja: V. Adamkavičius, A. Šmulktys ir R. Žukaitė. Išleido Lietuvių Studentų Santara 1957 m. Čikagoje. ŽIBINTAS, nr. 1(13). Religinės kultūros žurnalas, leidžiamas Anglijoje. Adresas: 21, Ann Place, Bradford 5, Yorks, England.

MOTERIS, nr. 1(6). Lietuvių Moterų žurnalas. Leidžiamas Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos kas trys mėnesiai. Redaguoja Stasė Prapuolenytė. Administracijos adresas: 46 Delaware Ave., Toronto, Ont., Canada.

“LAIŠKAI LIETUVIAMS” 5541 SOUTH PAULINA STREET • CHICAGO 36 • ILLINOIS • U. S. A.

